

Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-һээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ДЕКАБРИИН
14
Үбэлтэй эхин улааннан
тахай
барыл 22
ЧЕТВЕРГ
таргай 5
№236 (19329)
Газетын сэл
хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН БОЛОН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН РЕСПУБЛИКЫНГАА БҮХЫ НУНГАГШАДТА ХАНДАЛГА

М хүндэтэ нютагаархид, Буряад
икын эрхэтэд!
ЖАПО Федерациин Гүрэнэй Дүүмэдэ, Буряад
икын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын
удта нунгалта 1995 оной декабриин 17-до
дэхэнь.
Бунгалтын дүнгүүд Россин Федерациин
галгын нүлөө эхэтэй, хүсэн түгэс засагыг,
убликын аймагууд, районууд болон
дай нютагай засагай зургаануудыг
дэхэ арга олгохо байна. Эсэсэй эсэстэ
н ошонанай эрхэтэдэй саашанхи ажабайдалда
гэшүү нүлөөлхэ бшуу.
ө үедэ Гүрэнэй Дүүмэдэ, аймагуудай,
дай болон городуудай муниципальна
нүүдэй Сөвөдүүдтэ депутатуудай
удай түлөө, нютагай өөһэдыгөө
рилгын захиргаанай гулваанарай
удай түлөө тэмсэлдэ эдэб политическэ

хүсэнүүд, хүдэлөөнүүд, элдэб ханалтай, үзэл
бодолтой хүнүүд хабаадажа байна. Тэдэнэр
бултадаа нунгалтын урда тээхи програмнуудаа
нунгагшад ай анхаралда табяад, Таанадай, хүндэтэ
нунгагшад, дууе өөртөө абахые оролдоно.
Манай нэгэ мандадтай нунгуулин 9-дэхи
округхоо Гүрэнэй Дүүмэдэ 9 кандидат
дэбжүүлэгдээд байһыень мэдэнэт. Нютагай
өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта депутатай
нууриин түлөө дунда зэргээр - 3, аймагууд, районууд
болон городской захиргаанай гулваанарай
тушаалуудта - 4, зарим аймагуудта 6-10 кандидат
дэбжүүлэгдээд, эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.
Буряад ороной эрхэтэдэй нунгалтын кампанида
эдэбхитэйгээр, залан сэхээр хандажа байһыень
эдэ бүгэдэ элрхэйлэн гэршэлнэ. Энэнь маанадыг
баярлуулна.
Оронойнгоо болон түрэл нютагайнгаа хуби
заяанай түлөө зүрхэ сэдхэлхээ ханаагаа зободог,

ушар ёһо ойлгохо, зондоо хүндэтэй, нэрэтэй
солотой хүнүүдыг зүбөөр шэлэжэ, Россин
Федерациин Гүрэнэй Дүүмэдэ, республикынгаа
нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта
нунгаха аабзат гэжэ Буряад Республикын
Президент болон Правительство үнэн зүрхэнһөө
найлана.
нунгалтын үдэр бултадаа эдэбхитэйгээр
нунгуулин участогуудта ерэжэ,
кандидатуудайнгаа түлөө дуугаа үгөөд,
Конституцайг хараалагдаһан уялгаяа гүйсэдхэн
бэдүүлхэ уряатайгаар республикынгаа бүхы
нунгагшадта хандаһан. Ушарынь юуб гэхэдэ,
гансал арад түмэн орон дотороо, нютаг нютагуудта
гүрэнэй засаг захиргаанда үндэһэ нуури табиха
ёһотой бшуу.
Буряад Республикын
Президент А.В.ПОТАПОВ.

ВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Республика доторхи федеральна мүнгэн хангай аймагуудай,
ай, городуудай отделениүүдэй хүтэлбэрилгшэдэй семинар-
декабриин 13-һаа 15 болотор эмхидхэгдэнэ.
Республикын Президент Л. В. Потапов декабриин 17-до
нунгалтын, мүн малай үбэлжэлгын ябасын ба тэрээндэ мүнгэ
ын асуудалуудаар республикын аймагуудай, районуудай,
ай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваанартай селенин зүблөө
Правительствын толгойлогшын эмхидхэлэн зүблөөн дээрэ
риин түмэр замай захиргаанай эмхидхэлэй шэнэ шөлгөдэ
түлшэ-түрхилгын материалуудаар, мазуудаар хангалтын
уудыг хаража үзэхэ. Мүн лэ энэ долоон хоногто Байгалай эрье
нютагуудай уһанда абталгаһаа ямар ехэ хохидолой
лдажа байһыень зайсуулха хүдэлмэрийн, Захаамнай болон
аймагуудта тохёолдожо байһан гэмтэ ябадалтай ямар тэмсэлэй
айһыень хаража үзэхэ юм.
Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М. А. Спасовай
ан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүдтэ, албан зургаануудта
агропромышленна үйлэдбэрийн тогтууритай болгохо,
ын аймагуудта малай үбэлжэлгын ябасын шалгахы хүдэлмэри
йна. Энэ долоон хоногто Түхэнэй болон Ивалгын аймагуудта
рэнэй кадастрай асуудалуудаар нүүдэл зүблөөнүүд болохо.
ой ажахын министрство "БИСТРО" гэжэ проектые бээдүүлхэ
декабриин 13-һаа 15 болотор үнгэргэнэ.
риятинуудыг доройтог уналгаһаа лэргылхэ талаар комиссини
Урьһаламжа зээли үгэхэ тухай хуулин проектые бэлдэхэ
шн бүлэгэй зүблөөн декабриин 13-да Буряад Республикын
Правительствын хүтэлбэрилгшын орлогшо А. Н. Жильцово
дору болобо. Бюджетэй олзо оршын үндэһэ нууриин нэмэхэ
н заседани мүн лэ тэрэнэй хүтэлбэри дору энэ долоон хоногто
дэхээр хараалагдана. Нютагай элшэ хүсэнэй комиссини суглаан
15-да зарлагдаха.
Республикын арадай поэт Дамба Жалсарасвай түрэхөөр 70
ойдо зорюулагдаһан зохёохы ажалай үдэшэ декабриин 13-да
Загарай нютагуудта үнгэрөө. Россин Федерациин арадай
композитор Жигжит Батуевай түрэхөөр 85 наһанай ойдо
наһан зохёохы ажалай үдэшэ декабриин 15-да болохо.
Социальна талаһаань хамгаалгын министрство энэ
хоногто Хяагтын болон Хорин аймагуудай интэрнат
уудай хүдэлмэрийн шалгахы. Энэ долоон хоногто Эрдэм
тай министрство республикын эрдэм нурулсалай эмхи
удта лицензи бии болгохо тухай дүрим баталха юм. Элүүрыг
ын министрствын хүдэлмэрилгшэд Хорин аймагта
Социально-экономическа ороо шухала асуудалуудыг
хүдэлмэри ябуулха.
Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Астапенкин
ан хүтэлбэрилдэг албан зургаануудта "Транс-Азпик
ууд хоорондын жасын биржэ байгуулха тухай" республикын
Правительствын тогтоолой проект бэлдэгдэхэ.
Буряад Республикын Президентын болон
Правительствын хэблэлэй албан.

ДАРДАМ БАЙХАНЬ БОЛТОГОЙ! Үдын шэнэ хүүргэ нээлгын баяр ёһололһоо

Түүхэтэ үйлэ ушарнууд заатагүйл хаа, юрэ
бусын эрхэ байдалда болодог бэшэ. Улаан-Үдэ
хотымнай урда, хойто бээнүүдыг холбоһон Үдын
шэнэ хүүргэ декабриин 9-нэй юрын лэ үдэр, зоной
олоор субаа, суглаагүй байдалда ашаглалгада
тушаагдаба. Барилгашадай хэлээр бүри тодоохон
хэлэбэл, хүүргын түрүүшын ээлжээниинь
хэрэглэмжэдэ дэ хуулагдаба бшуу.
Энэмнай юун гэхэн удхатайб гэбэл,
автотранспортын нэгэ тээшээ хүдэлөөндэ "ногоон
үйлсэ" нээгдэбэ гэшээ. Хойто бээнээ урда бэе руу
гаранан машинууд одоошье дахралахын наана
түлхисэлдэхээ болихонь, - гэжэ энэ ушарта
зорюулагдаһан баяр ёһололой эхиндэ городской
захиргаанай гулваа А.Г.Лубсанов онсо тэмдэглэбэ.
Хүүргэ баригшадтай 34-дэхи отрядтай, олон тоото
подрядчигуудтай 1991 онһоо хэһэн ажалайн
хэмжээн тон ехэ, мүнөөдэрэй ушар хадаа эдэнэй
хүдэлмэрийн үрэ дүн, орой дэнзэнь болоно гэжэ
Александр Гомбоевич тэмдэглэбэ. Хүүргэ барилгын
асуудалуудыг, түүхэй эдээр хангалгы, мүнгэ
зөөрээр номололгыг захиргаанай гулваа, эндэхи
харюусалгата мэргэжэлтэд анхаралһаа алдаагүй
байгаа гэжэ мэдэнэбди. А.Г.Лубсановай хүтэлбэри
дору барилгын ябаса, шата бүхэниинь коллеги
дээрэ, үйлэдбэрийн суглаануудай үедэ харагдажа
үзэгдэдэг, зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа.
Барилгашадай болон городской засагай хоорондо
хэрэ ёһоной урагшатай харилсаан тогтонхой
гэжэ эхинһээ эли һэн.
Буряад Республикын Правительствын
Түрүүлэгшын орлогшо А.Н.Жильцов улаан-
судларашадыг амаршалба. Хүүргэ баригшадтай
34-дэхи отрядтай начальник Е.Я.Голод үгэ хэлэхэдэ,

барилга дам саашадаа хараалагдаһан янзаараа
ябуулагдажа, хоёр талын хүдэлөөн нээгдэхэ, ерэхэ
жэлхээ трамвайнууд эндэ табигдаһан замаар
гүйлгэдэжэ эхилхэ гэбэ. Тэрэ городской засаг
захиргаантай үгээ ойлголсон хүдэлхэн тухайнгаа
тэмдэглээ. Үдэр, хүниие илгаагүй ажалажа байһон
нүхэдтөө - хүүргэшэдтэ, мүн подрядна эмхинуудтай
түлөөлгшэдтэ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа
мэдүүлбэ.
Удаань Буддын, Христиан шажанай түлөөлгшэд
шэнэ хүүргын бата бэхи, аюулгүй ариуны байхын
тула уншаага хэжэ, аршаанаар ариу дхаба,
арамнайлаба. Эдэнэрэй абьяастайгаар уншалга
хэжэ, аршаанаар сүршэхэдэнь, ороон тарья
сасахадань, эндэ суглараад байһан зон Үдынгоо
хүүргэдэ эжэлүүдгүй "ута наһа" үрээжэ, баярлажа
байгаа гээд эли һэн.
... Улаахан лентэшье удангүй хайшалагдажа,
альга ташалган "адхаршана". Газаа хүйтэньше
наань, сугларһан зон бээлэйнүүдэ тайлажа, энэ
ушарыг өөр ёһоор тэмдэглэсэбэ. Нүүдэринь хойно
хойноһоонь ээлжэлээд байһан машинууд
"шурд" гэжэ нууриһаа хүдэлжэ, шэнэ хүүргэ
дээгүүр эгээл түрүүлэн зуралзан гараба.
нунгалтын урдаһана болоһон энэ баяр ёһолол
Улаан-Үдын мүнөөнэй захиргаанай, тэрэнэй
толгойлогшо А.Г.Лубсановай, барилгашадай
коллективэй хүдэлмэрийн һайн талаһаань
харуулан баримта-гэршэ мэтээр ханадаһан
гайхалгүй. Он жэлнүүдэй хоdorон үнгэрбэшье,
хотымнай шэнэ хүүргэ ходоодоо дардам байхань
болтогой!
Г.ДАШЕЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүүргэ нээлгын үе.
М.ШАНТАКОВОЙ фото.

Декабриин 17-до Улаан-Удын хунгуулин 45-дахи округто Арадай Хуралай депутатай хунгалта болохонь

Нэрлэгдэнэн округой хунгагшад Гүрэнэй Дүүмын депутатуудые, хотын гулваае, городской советдэй депутатуудые хунгаханаа гадна, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат байханаа, республикаһаа гаража ошонон А.И.Касьяновой орондо Арадай Хуралай депутадые хунгаха ёһотой. Энэ округой хунгуулин комисси депутатадта кандидатаар хоёр хүниие - А.С.Коренев, С.В.Тоневицкая гэгшэдые бүридхэлдэ абаба.Тэдээн тухай материалнуудые доро толилнобди.

АНАТОЛИЙ СТЕПАНОВИЧ КОРЕНЕВ

А. С. Коренев Буряад Республикын Кабанскын районой Тимлюй станцида 1945 оной январин 24-дэ түрөө юм. Улаан-Удын түмэр замай техникум дүүргэжэ, Совет Армида алба хэһэнэй һүүлээр Улаан-Удэ станциин локомотивна деподо хүдэлхээе ерээд, слесарьһээ депогой начальник хүрэтэр ургаа. 1974 ондо Хабаровскын түмэр замай транспортын инженернүүдэй институт заочноор дүүргээ. 1989 ондо Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын отделениин начальнигай 1-дэхи орлогшоор томилогдоод, 1995 оной январь һараһаа Улаан-Удын отделениин начальнигаар хүдэлнэ. хамгатай. 3 үхибүүтэй.

дайнай ба ажалай ветеранууд 1995 түмэр замай баагида миинтээр эрхэтэй болохо, мүн түлишэ ага талаар нэгэлтэ хүнгэлэлтэнүүд тэ олгогдохо.

Түмэр замай транспортда абтаһан хүдэлмэришэд ерээд мэргэжэлдэ түлөөһөгүйгөөр хурда

Дунда хургуули дүүргэгшэдэ замай отделениин тусхай захир түмэр замай дээдэ хур колледжуудта эльгээгдэжэ, түлөөһөгүйгөөр хурадаг.

1996 ондо түмэр замай отделениин Удэдэ дүн хамта 194 байртай гэрэ барюулха, 1905 оной революци гудамжаар халаанда 250 хүниие поликлиникэ ашаглаха, наһа гүйдэ үншэн үхибүүдые харууһан байшангай барилгада энэрхы сэдэ туһаламжа үзүүлхэ, Вознесенск хууринадахи 8-8 байртай хоёр байрагүйшүүлэй республика бүлгэмдэ миинтээр дамжуулха.

Арадай Хуралда хунгагдахадай Коренев экономическа реформын ябадалнуудтай тэмсэлэй талаар харва бодолнуудые бэлүүлхын хуралсаһаа элүүрые хамгаалга пенсионернүүд болон залуучад аршалаалгын талаар соци туйлаалтануудые бүрин үлөөхын тухай бүхы хүсэлэл оролдолго гаргаха һайра

Арадай хуралай депутатадта кандидат Анатолий Степанович Кореневые Республикын Промышленнигуудта олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбоон, "Социальн зүб байдал" хамтарал дэмжэнэ.

Хүндэтэ уншагшад! Арадай Хуралда хүрэмэ депутатадта кандидат

Дэмжэлгын

СВЕТЛАНА ВАЛЕРЬЕВНА ТОНЕВИЦКАЯ

С.В.Тоневицкая 1962 ондо түрэнэн байна. 1985 ондо Буряадай гүрэнэй багшанарай институтай биолого-химическэ факультет дүүргээд, химиин багшаар хүдэлөө.

Жасын дэлгүүрэй уласхоорондын институтда (Москва хото) "Операции с ценными бумагами" гэхэн хуралсаһай курса шудалаа. 1995 оной мартда хубини нөөсэлгэнүүдэй ба үнэтэ саархануудай эзэдэй эрхэнүүдые хамгаалдаг республиканска бүлгэм байгуулха үүсхэл гаргаа хэн.

Мүнөө үедэ - Инвесторнүүдэй дулдыданги бэшэ эблэлэй түрүүлэгшэ.

ХАРАА ЗОРИЛГОНУУДЫНЬ

Засагай бүхы халаануудай "Хууляар хоригдоогүй бүхы юумэн зүбшөөгдэдэг" гэхэн гол гурим баримталдаг орон соо мүнөө ажаһууна гэшэбди. Энэһинээ уламжалан, тохёолдоо гэбэл:

- СССР-эй хандарал;
- эзэ эхигүйгөөр бэлүүлэгдэнэн конверси болон ажалгүйдэлгэ;
- 1992 ондо хубини нөөсэлгэнүүдые хурямжалһанай эсэстэ зоной үгырэлгэ ба бодото зөөбдидэ дээн болохо аргагүйдэлгэ;
- Чубайсай гуримар үмсэлэлгэ;
- Чечнядахи дайн;
- Мүнгэн сангай дэлгүүр дээрэ зониие мэхрэхэ ябадал.

Ондоогоор хэлэхэдэ, энэмнай зохио Хуулиин үгы дээрһээ гэмтэниие гэмнэхэ аргагүй байдал тохёолдоод байна бичуу.

Ерээдүй болон өөрынгөө эрхэтэдэй ажана амгалан байдал тухай бододог гүрэн соо "ХУУЛЯАР ЗҮБШӨӨГДЭНЭН БҮХЫ ЮУМЭН ЗҮБШӨӨГДЭДЭГ" гэхэн гол гурим зонхилох ёһотой.

Реформонуудай эсэстэ олонхи зоной

үгыржэ ядаржа, ажаһуудалайн ба хуралсаһайн хэмжээнэй эгсэ доошоо унаһан байхадань, бидэ болбосоронги гүрэн соо бэшэ, харин дэлгүүрэй харилсаануудай зарим тэдыхэн зүйлнүүдтэй эрлиг капитализмын эрхэ байдалда амидарна гэшэбди гэхэн тобилолол хэхэ ёһотой.

Хүлээжэ, политикуудта найдажа сүхэрһэн ушарһаа минии орон нотаг болон тэндэ ажаһуудаг хүнүүд мүнөөнэйхиһөө хураггүй һайн хубида хүртэхэ ардагайеңь барилгалан харуулха хүсэлтэйб.

Хунгадабал, мүнөөнэй нөөсэлгэнүүдые хамгаалгын талаар Хуули баталан абалгада болон сэнгээ буураһан нөөсэлгэнүүдые хүсэлдүүлэхэ онол аргануудые зохёолгодо нүлөө үзүүлэхэ хүсэлтэйб.

Арадай Хуралай депутатадта кандидат С.В.Тоневицкая Буряадай телевиденеэр декабриин 15-да 18 саг 20 минутата үгэ хэлэхэ.

Этигэмжэтэ нюурнуудын.

Үдэрэй үзэгдэлнүүд

"ҮБШЭН ХҮНИИЕ ҮМЭГШЭЛЖЭ ЯБА"

Ямар нэгэн гэнэ усалһаа боложоту, али гараха түрэхэһөө ухаагаараа дутуу, эрэмдэг бэетэй хүнүүдые баһажа, доромжолжо, шооложо болохогүй гэжэ түрэлхиднай хэн хэнииемнайшье баһаһаа хурганан байха. Иимэ зондо шадаха зэргээрэе туһалжа, хайхарамжатайгаар хандажа ябаха хэрэгтэй гэжэ аха захашуудай заадагынь шэхэнэй хажуугаар миин гараагүй ааб даа.

Нэгэ иимэ ушар ханагдана. Багшанарай институтай бүлэг оюутан Армаг хууринда хүдөө ажахын практикада байгаабди. Нотаг зоной, дунда Ванюшка хэһэн алдартай ухаан хүлэршэг хүн хажууһаамнай холодологгүй һэн. Тухайлхада, табияд наһанай гэхээр, үбэл-зуниие илгаагүй хүл нөөсөгөөр ябадаг, хүлэинь ула зузаан хара табгай болошонхой байха. "Оршон зондоо хорюгүй юм" бү айгаарайт. Юрэл хүнүүдэй олоороо сугларһан газарта байха дуратай. Нонюуша гэһэн гү даа... - гэжэ нотагай Лукерья хүншөө бидэндэ хоёроо бэлэй. Түүдэг тойрһон хууһан бидэнтэй Ванюшка ехэл дуратайгаар студентнэрэй хоолһоо хүртэлсэдэг һэн. "Ванюшка өрөжэ ябана. Табаг, халбаган, хаашаб?" - гэһээн болоодхидог бэлэй.

Нэгэтэ иимэ ушар болоһон юм. Ондоо тэрһээ өрөһөн хубүүн хэ, хэбэрын, Ванюшкеые шулууджа байба. "Ухаа муутай,

ухаа муутай" гэжэ үшөө эдэблэхэ юм. Нөөсөгөн хүлэнь шулуун дайраа ха, Ванюшка үрөөһөн хүлөө үргөөд, угаар татан ёолошобо. Бидэнэрэй забдан, муухай аашатаниие намнахын тэндэ тоог дээрэ хүдэлжэ байһан Лукерья хүншөө гүйжэ ерээд, гартахы хүрзөө арбагануулан ханхарба:

- Бурханай хүниие юундэ дайлажа байгаабди?! Өөрөө шал ухаа муутан! Энэһиниеш бурхан өөрөө хамгаалжа байдаг юм. Хамаг урдахи харгыгаа хааха гэ гүш, тэнэг даһаа, заяа муутан. Эхэ, эсэгэһи юумэндэ хургадаггүй юм гү? Дээрһээ хэһээгдэхэ гээгүй һаа, хүлгээ гүй! Ерэ наашаа, үбдэг дээрэй!

Тээ саанахана гэрэй буланшай хажууда зогсоһон аашатай хубүүхэн Лукерья хүншөөгэй бадарган шанта, эзэн хоолойһоо бүрдэһэн янзатай, тон үгэ дууламгайгаар ерээд, үбдэг дээрэе буушаба.

- Үшөө "солоохойтой" хаш, саашаа гүйшөөгүй. Бурханда мүргэ, дахин ингэхгүйб гэжэ Ванюшкаһаа хүлгээл гүй!.. Үбшэн хүниие үмэгшэлжэ яба!

... Олон жэлэй саана хараһан энэ үзэгдэлни ой ухаандам һаяхана бэргэн ханагданаба. Ноябрьрин 18-най үдэрэй 12 сагта Онохой хууриһаа (79-дэхи

километр гэжэ нэрэтэй) Улаан-Удэ руу ошожо ябаһан электрчкэдэ вагонуор дүүрэн зон намдууханууд хуунхайнууд һэмди. Заримашуул өөрын бодолдо абтанхай, нүгөөдүүлэнь хоорондоо түбшэн янзаар хөөрөлдэнэ. Гэнтэ шаг шууян, хуутай хашхараан дууданаба. Саб гэмэ хасаг хубсаһа үмдэнэн гурбан эрэгтэйшүүл (хуу үндэрнүүд, хуу шадалтай) биледгүй хууһан нэгэ ногтуу хүниие шэрһээр шэрэжэ, ээлжээтэ станци дээрэ буулгажархыба хэбэртэй.

- Тиигэг-буулгаг лэ саашань, биледгүй аад үшөө ногтуу, - гээд, ёһорхуу янзын гоёмсуу эхэнэр ханамжаяа яб байса шангаар элрхэйбэ.

- Юун тиигэг гэжэ... Хүн хадаа ябаал юм бэшэ гү, хүн бүхэн мүнгэтэй бэшэ ха юм, - гэжэ бүдэхир хоолойтой эрэ хүн саанаһаа дуугаа үгэбэ.

- Хэндэ һаад хээб, тэрэ ногтуу? Дуугай хуугаа ха юм. Түлөөһөгүй ябаһанһаань энэ электрчкэ тэһэршөөгүй даа. Эншг худайшан бэшэ, засаг баряашад лэ хулгайшад... - гээд, гурбадахи хүн арсалдаанда оролсобо.

Иигэһээр арсалдаата хоёрэдөөнэй мүнөө декабриин 17-ной хунгалта тээшэ

шэглэхээр байтарнь, дахин хашхараа шууян захалшаба. Хуу була эрьелдээд хараһамнай, жара гарамгай наһанай нэгэ эрэ хүниие хатуухан шэгтэй хасагууднай оро һөгүй шэрэжэ ябаба. Энэ электрчкээр үе-үе болоод ябадаг зон тэрэ шэрүүлээшэ хүниие яһала мэдэхэ болонхой юм. Гандажа хахархадаа хүрэнэн солдад хубсаһа үмдэнхэй, гармонь баринхай. Эхэ орон, илалта, инаг дуран тухай дуунуудые ходо дуулажа ябадаг, патриотис ухатай "элидхэл" хэлэдэг энэ хүн үбшэн, толгой һамаргаатай гэжэ абаһаар ойлгохоор лэ даа.

Тээд ВСЖД-гэй отделениин гуйлтаар гү, али Росси гүрэнөө гурим хазгайруулагшадаһаа сүлөөлхэ, гэхэн үндэр эрмэлзэл һэдэлгэтэйгээр гү - залуу хасаг хүбүүд үгтэһэн эрхэнүүдээ хэмһээ хэтэрүүлбэ. "Орхитг, энэ хүнтнай хэндэ һаад хээб гэшэб. Дайтай ветеран хэбэртэйгшэл. Оборготонон байгаа ёһотойл", "Үбшэн хүниие бү сохитг, хайрлыт, хэшээгьт", - гээдэжэ байжа ойр тойрон хууһан зон үгэ халаа хэлэббди.

Юун эрэ гарахаб даа эдэ үгэнүүдһээ? Тэндэ хууһан эршүүд соһоо шийд оролсоод болуулаха нэгэһыне хүн дайралдаагүй. Өөһэдөө халамгай

янзын, шийдагар улаан хасаг хасагтауд Тайлса станци тэрэ гурим хазгайруула хайра гамгүй түлхижэ буу Поездын 15 минутын ту зогсохо үедэ газара нөөс гаргуулан (гадар хубсаһа ябад) тэрэ хүн нүгөө орохые һэдэбэ. Хасагууднай гүлдэжэ харгынь хам хааба. Оруулахгүй гэжэ хоёр нахы-һалаг гүлдэбэ даа. Хоёр үүдээ хам хамга үбшэн тэрэ хүнөө газара һалаба.

- Иимэ хүдхэ, хэнэй хэд гэшэб? Нэһихэлээ ал лэ золигууд лэ байна. Диктатура гэшэмнай хэ ерээ юм гү? Юугээ демо һалбарна гэлсэгшэб? наһажаал эрэ хүн нюдэнэ шэл ялагас гүүлэн үгүүлэ.

Ниитын гурим, ж сахилгада элдэб хүсүнү (тэрэ тоодо хасагуу хабаадуулхада яаха нэмэ бухиндаһан хүснһөө "бусалха" солоохойн тарх үгы һаа, эдэмнай өөһэдөө хазгайруулагшад болоно гү? ВСЖД-гэй отделе хүтэлбэриэлэгшэд, хасаг нотагай хамтарал толгойлогшод энээн тухай гэжэ ханадаг юм ааб, асу үгээ.

Г.ДАШ

Декабрин 17 - хунгалтын үдэр

РОССИН ПЕНСИОНЕРНҮҮДЭЙ ХОЛБООН

ОР ЧЕРНОМЫРДИНИИЕ БОЛОН "РОССИ - МАНАЙ ГЭР" ГЭНЭН ХҮДЭЛӨӨЕ ЮУНДЭ ДЭМЖЭНЭБ ?

Хөёр, хунгуулин кампанида хабаадаг хамтаралнууд, партинууд, хүдэлөөнүүд имагтал "Росси-манай гэр" өрнүүдэй эрилтэ, найдуулгануудта эйгөөр хандаа. Хүдэлөөнэй ударидагша...

шаналмааршые хаа, наһаяа түгэсхэжэ ябахан зон тула шэнэ засагаархидай шэнэ түсэбүүдээ бээлүүлтэрнь аялшахадаа болохобди. Тиимэһээ шэнэ хамуураар яахамнайб, али тээшээ...

Гурбадахяар, Виктор Степанович Черномырдин найдамтай байна. Тэсэмгэй түни, залан сэхэ, шууд даамай. Дүүргэгдэхгүй юумэ тэрэ манда найдуулаагүй. Харин хэлэһэниинь бээлжэ байнхай. Россин Пенсионернүүдэй холбооной гэшүүд Виктор Черномырдинэй ударидагаш "Манай гэр" хүдэлөөе дэмжэхэ гэжэ шиидэбэ.

Черномырдинтэй үгээ ойлголсохоор. Хэлсээ баталхаар. Правительствын түрүү толгойлогшо байһан хадань урдань эрилтэшые табиадамнай хамаагүй.

РОССИН ПЕНСИОНЕРНҮҮДЭЙ ХОЛБООН.

ЗАСАГАЙ ПАРТИИЕ ШЭЛЭНЭБ

ЮРЫН ХУНГАГШЫН НАНАЛ

Буряад орондо ажаһуудаг олон хүнүүдтэл адьяар хунгалтын урда тээ: "Хэнэй түлөө дуугаа үгэхэб? Юрэнхыдөө дуугаа үгэхэнэй хэрэг бии юм гү? - гэжэ тон ехээр ханаата болоноб. Шэнэ үймөөн гү, али, Бурхан зайлуулаг, хубисхал болошоо хаа, өөрыгөө гэмнэжэ байхагүйн тула хоёрдох асуудалдань "Хэрэгтэй" гэжэ үгшөөһөн харюу заагаагүй үгэнэб. Зүгөөр хэнэй түлөө дуугаа үгэхээ шиидхэхэнэ юрын хунгагшадта хүшэрхэн даа.

Гэбшые бидэндэ адьяар парти, хүдэлөөнүүдтэ хамааралсадаггүй жиир зон олонхын болоно гүбди. Хунгалтын дүн бидэнһээл дулдыдаха. Тиимэһээ энээн тушаа ханалаа хубаалдаха хүсэлтэйб. Тоогүй олон партинууд, хүдэлөөнүүдэй программануудые шудалхын тула, наада захань, нара хэрэгтэй. Тиигээдшые тэдэнэр булта эхирнүүдтэл эжэл дүтэ.

Хунгуулин нэгэдэлнүүдые би дүрбэн бүлэг болгожо хубаагааб. Нэгэдэхидэнэ коммунистуудые бодон тэдэниие дагагшадые оруулааб. Тэдэнэй түлөө дуугаа үгэхэ гэжэ гү? Тээд колбасагай хойноһоо оошорнуудта зогсоһоноо, КГБ-һээ түбэгшөөдгөө, мүн үшөөшые олон юумэнүүдые мартаагүйб. найншые юумэн байгаал хааб даа. Гэбшые гэдэргэ тэжэрхын аргагүй.

Хоёрдох бүлэгийн "патриодуу" болоно. Жириновцуудшые, Рущкойн "Державашые", "Конгресс русских общин" гэдэгшые, үшөөшые олон бүлэг, хүдэлөөнүүд патриодууд гэжэ өөһэдгөө мүнөө нэрлэдэг болонхой. Хэн нэгэнэйнэ эдээн сооһоо засаг абабал, оройнайнай орой хахадшы Чечня болошохол. Мүнөөдөө номгон байдаг Буряадта тэдэнэй түлөө дуугаа үгэхэнэ - даритай торхо дээрэ хандайлаад, тамжилһангай адли.

Бүхы "демокрадууд" (хэд бэ гэжэ булта ойлгохо ёһотой) гоё найхан дэлгүүр, шэнэ замууд тухай ханал бодолнуудые, арадай бодото засаг тухай найдуулгануудые үдэр бүри үбэр, түбэрээрээ дүүрэн, "эдеэ" болгон, бидэндэ хаяжа үгэдэг. Садаабди, сасаабди.

Нүүлшын бүлэг гээбэл, түб гэхэ гү, али дундада үзэлтэн болоно. Эдэмнай В.Черномырдинэй, Т.Рыбкинэй хамтаралнууд гээшэ. Тэдэниие "засагай парти" гэжэ мүнөө нэрлэнэ. Хэзээ хэндэ засагай парти найшаагдадаг бэлэй? Үшөө тэрэ зоболонто пенси, салын хүлэе хаатуулан ушарнууд абаһаар ханаанда ороодхино. Энэ талаар бүхы юумэ премьерһээ гү, али Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшһээ дулдыдана бэшэ ха юм. Юрэ, коммунистуудшые, демокрадуудшые, "патриодуудшые" мүнөөнэй мүнэн сангай, экономикын доройтолгодо гар хүржэ, хубитаяа оруулалсаһан байха.

Тиигээдэ дуугаа үгэхөөр хэншые үгы гү? Дээрэ нэрлэгдэхэн бүлэгүүдэй али нэгэниинь засагые заабал абаха. Хэниинь шэлэхэб? Шэнэ хамуур шэнээр хамадаг гэжэ мэдэжэ тула хармаан соохи нүүлшыннай хашарһануудые шууд хамажархиха гэжэ болгоомжолноб. Тиигээ тиигтэрээ засагһаа гадуур байһан аад, гүрэнэй жолооо гартаа абахадаа, эдэ шэнэ хүнүүд "шангиаа" шэнээр хубаажа захалхал. Тиимэһээл алиш тээһээ гарза үзүүлдэгүүд сооһоо, ядахадаа, багаар гарза ушаруудагынь гэхэ гү, али "засагай парти" би шэлэнэб. Тиигээдшые орон соохи байдалай зарим тэдэ тогтонжоһоной тэмдэг бии болоод байхада, нимэ шиидхэбэри абахаар.

МИХАИЛ БОЛДОГОВЕВ, пенсионер, 65-тай.

БУЛЯЛГАНАН ХУУЛИЯ БУСААЖА АБАЯЛ!

Хаба шадалаа үзэлсэнгүй, Хагасаха халаха дурамнигуйл, Сагаан үндэр хуһанай набшые Саарһан дээрэ нэрлэнэгүйб. Үбдэг дээрэһээ үндэжэ, Үнэн хуулиа хунгайл, Совет засаг журамаа Нанан, нанан уярнаб, Социалис олон Геройнуудаа Харан, уулзан баярланаб. Сүмбэр уулын оройдо Үүлэ манан үдхэрбэл, Мүндэртэй аадарай адхахын урда Аягатай хүөөрөө саража, Алтанхан наранай гэрэлые Амгалан мэндээр угтаал. Хуулиа барихан ноёднай Хамтынгаа зөөри хубаажалгаал, Гайдарай носоһон түймэрһөө Гал дүлэнэ шалзаһаар лэ. Хуули засагаа эбдэнэн, Худалаар хэлэһэн демокрадууд, Уһан дээрэ хүшөөһэн үрмэнтнай Тонон боложо шадахагүйл. Бүтэхэгүй зарлиг дэлгүүрэй үймөөн

Олоной сэдхэлые төөрюулнэ, Улаан-Үдымнай гол гудамжань Наймаашан, гуйраншанай болобол, Дээшээ дэбжэхэгүй дэлгүүрэй ябадал Дэмы юумэ ударидаһан демокрадуудай элишэлэн тодорүүлбал. Уран үгэнүүдээрээ зарлаһан Дүшэн гурбан парти, нэгэдэлһээ дэбжүүлхэ депутатуудаа шэлэжэ, Үнэн зүбыень шалгажа, Үзэжэ мэдэжэ ойлгоёл. Эрид шэрүүн сэдхэлээр Эхэ ороноо хамгаалаал, Элдин үргэн дайдадаа Эзэн боложо түбхинээл. Арад зонийм жаргалые Асарха нүхэдүүд тодорыт. Хуулиа бариха гулваанар Хоймор тээшэ зүдхыт. Худалаар хэлэһэн демокрадууд Хойто мүртэ гарахал, Хомхой хобдог хирээнэр Хохимойн багаар шагнуулхал. Жолооень үргэбэл, морин

Зоние үргэбэл, ноён гэнэгүй, Хорижо, моридоо унаал, Хунгажа, депутатуудаа дэбжүүлээл. Дайнай үемн залушуул, Дахин таанартаа ханданам. Бага балшар наһандаа Хатуу шанга байлдаанда Илажа гараһан зоригтойбди. Үлэн шүлһөөрөө үлэ залган, Нүүдэрээ нүхэр болгон, Хулганаанай суглуулһан таряе Татаад тээрмэдэ үлтилжэ, Хоол болгоһоноо ханаял. Хатуу нимэ сэдхэл зоригоор Хамтынгаа жаргал асарга бэлэйбди. Харин мүнөө юун болоноб? Хоёр нүдөөрөө булта харанабди. Хажар шэрүүн энэ сагые Хойшонь тэжэрүүлхые зорижо, Болохоёо байһан хунгалтада Булта хамтаараа хабаадалсажа, Булялганан хуулиа Бусаажа гэдэргэнэ абаял. Жамсаран ДАМБИЕВ, уншагша.

Доодо-Ивалга хуури.

Хүн зоной түлөө оролдодог Александр Гомбоевич Лубсановые би найн мэдэхэб. Юуб гэхэдэ, манай ЛВРЗ-дэ 29 жэлэй туршда ажаллаа бшуу. Нэн түрүүн юрын слесарь байгаа, һүүлдэ вагонуудые бүридхэдэг цехэй мастерай уялга бээлүүлдэг нэн. Армида алба хэнэнэй удаа баһал түрэл заводтоо бусажа, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаа

Арад зондоо хүндэтэй

Булд хайлуулдаг цехтэ ахалагша мастераар хүдэлөө. Аяар гушаад жэлэй туршда суг ЛВРЗ-дэ ажаллаһан Александр Гомбоевичтой ходо харилсадаг, хөөрөлдэдэг хэмби. 1977 ондо вагонуудые бүридхэлгын цехэй начальнигаар табигдажа, үйлэдбэрийн эрхим эмхидхэлшэ болоһон юм. 1987 онһоо 1990 он хүрэтэр заводой начальнигай орлогшоор хүдэлхэдөө, партиан ажалда байхадаа, залуушуулда, тэдэнэй ажалда, ажабайдалда анхаралаа хандуулдаг, бидэнэй, ветерануудай амаралтые, сүлөө сагые эмхидхэхэ хэрэгы бэрхээр эрхилдэг байгаа.

Манай шатаршадтай клубые саг үргэлжэ дэмжэдэг байһан юм. Илангаяа бидэниие, дайнай болон ажалай ветерануудые, ходо дэмжэдэг, урмашуулдаг нэн.

Һүүлдэнэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай гулваашые байхадаа, пенсионернүүдтэ, дайнай болон ажалай ветерануудта ехэ анхаралтайгаар хандана. Агууехэ Илалтын 50 жэлэй ойн баярта Александр Гомбоевич дайнай ветерануудые, инвалидуудые халуунаар амаршалаа, бултаниие баясуулаа.

Улаан-Үдын хүн зоной ажаһуудал найжаруулхые оролдодог хүн, арадуудай харилсаа холбоо үргэдхэлгэдэ анхардаг, сэхэ сэбэр сэдхэлтэй, үнэн сэхэ хүн гэхэ байнаб. Залууһаань мэдэхэ хадаа, хунгалтын үдэр хотын захиргаанай хүтэлбэрилэгшын түлөө дахинаа дуугаа үгэхэб. Олоной түлөө оролдодог, арад зондоо хүндэтэй А. Г. Лубсановай түлөө дуугаа үгэхыетнай уряалнаб.

Даши ДАРМАЕВ, дайнай болон ажалай ветеран, хүндэтэ түмэр замшан.

ТҮГЭС МЭРГЭЖЭЛТЭНЛЭ ХЭРЭГТЭЙ

Һүүлэй хэдэн арбаад жэлэй туршда гол түлэб Улаан-Үдэдэ туберкулёзоор үбдэхэ ушар 3 дахин олошороо.

Туберкулёз хадаа халдабарита үбшэн байхалаа гадна, мүн социальна уг унгитай юм. Тиимэһээ ганса медигүүд энэ үбшэнтэй тэмсэхэ арга падалгүй, эндэ бултанай хүсэл оролдолго, гүрэн турын туһаламжа хэрэгтэй. Эндэ нэн түрүүн хуулиа тогтоолнууд абтаха ёһотой. Туберкулёз үбшэ тараһанай түлөө харюусалгада хабаадуулгы, мүн тэдэндэ саг соонь, аша үрэтэй медицинскэ туһаламжа үзүүлэлгы гуримшуулһан хуулиа тогтоолнууд амни шухала удхатай байна.

Эдэ бүхы документүүд бэлэн болоод, засагай дээдын зургаануудта оронхой. Тэдэниие бушуу түргэн баталан абахын тула

мэргэжэл түгэс бэлэдхэлтэй депутатууд хэрэгтэй. Ушар тиимэһээ Улаан-Үдын горсоветэй депутатта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэн республикын территориальнай медицинскэ "Фтизиатри" нэгэдэлэй ахамад врачай орлогшо Николай Дашибылович Бандеес эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ аргатай, мэргэжэл түгэс бэлэдхэлтэй хүн гэжэ хангадана.

Хүндэтэ хунгагшад! Николай Дашибыловичтэй түлөө дуугаа үгэбэлтнай, ажалша шударгы, дээдэ гарай мэргэжэлтэ энэ хүн иншлэл хотын медико-социальна орёо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ушар ёһо мэдэнгээр, хам оролсон, хабаадалсаха нэн. Энэ нүхэрые хунгалтын үсдэ дэмжэхыетнай уряалнаб.

А.МАРХАЕВ, врач.

ХУНГАГШАДТАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Россин Гүрэнэй Дүүмын депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэхэн Улаан-Үдын "Дхарма" гэхэн Буддын шажантанай түбэй түрүүлэгшэ Нимажал Илюхинов Хурамхаан хууриной хүн зонтой уулзаба. Хурамхаанай түбэй больницын методическа таһагта аймагай захиргаанай гулваагай тушаалда өөрыгөө дэбжүүлдэн, мүнөө үсдэ гулваагаар хүдэлдэг байһан В.Д.Цыренов аймагай элүүрые хамдаалтын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаа. Тэрэнтэй хамта "Аха-4" гэхэн акционернэ бүлгэмэй шалгалтын комиссийн түрүүлэгшэ Ц.Ц.Ульзытуев, "Бурятия-Терминал-Интернэйшнл" АО-гой таһагые даагша Г.Ч.Цыбиков энэ уулзалгада хабаадалсаа. Г.БАДМАЕВ.

россин ниитын-рескэ "Росси-манай" гэхэн хүдэлөөнэй йотделенидэ олохон үдэ ерэдэг. Хоёр нь мүнөө танда абди.

"Наш Россия" гэхэн гүрэнэй Бурядай ниин хаяг: Улан-Үдэ, мунистическая, 51-й, 2-69-26.

К.ГЕТМАНСКИЙ, бурядай отделенин хэлбэлэй секретарь.

на. (Бизнес-ТАСС). Федерацийн Түбэй банк мүнгэн болон алтан алай монетануудые арктикые шэнжэлэлгэ" графическа табдахи гаргаба. Тус сери 3,25,50 100 түхэригэй табан

ТОБШО МҮРНҮҮД

Федерацийн Түбэй мерческэ банкнуудай уулые гуримшуулдаг улам шангадхаха гэжэ Россин гүрэнэй Түбэй банкын шын нэгэдэхэ орлогшо Хандруевын заседани дээрэ

ан Правительствын шын нэгэдэхэ орлогшо Сосковец Сибирь болон наар албанай хэрэгээр олон уулзалгануудые эр правительствын жин хүүлээр нэгэдэхэ мьер Томск областиин бэрилэгшэдтэй, м ы ш л е н н а р и я т и н у д а й өрнүүдтэй зүблөө лэн байна. Декабрин 8 баровск болон Южно-ск ошоо. Хоёр үдэрэй Олег Сосковец иин субъектнүүдэй бэрилэгшэдтэй нуудые үнгэргэхэ Декабрин 10-да тэрэ бусаа.

Нүүдэй арбаад-хорёод жэлдэ республика соо газар таряалан гол түлэб зональна гуримаан эрхилэгдэдэг болоод байгаа гэшээ.

Жэшээлхэдэ, байгаалингаа эрхэ байдалаар дүтэрхы хэдэн аймагуудай (хуурай тала, нэлэнхы тала, ойтой тала, хада, хүбшэ) газарнууд зононууд бологдожо хубаарилагдаад, тэдэндэ тус бүридэнь газар таряалан эрхилэлгын өөр өөрын зональна гуримууд хэрэглэгдэдэг.

Энэнь хэр утһаа хойшо заншал болошоһон нэгэл нийтэ агротехникийн гуримад орходоо, яһала шэнэ юумэн байгаа. Нэгэдэхээр, зональна гуримай нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар газар нютагуудай байгаалин, сагай уларилэй эрхэ байдал, тэндэхи таряалангуудай хүрһэнэй шанар, үржэл хараада абтажа, тэрэнэй үндэһөөр хаанахи полиие хайшангээ эдүүрилбэл, ямар ургамал тарибал таатайб гэжэ тодорхойлоо аргатай болоо. Зональна гуримай нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар бүхы таряалан хуу нэгэл адьяар, юрын анзаһаар хахалагдажа, хүрһэниинь урбуулагдажа байхага болёо. Илангаяа үржэл муутай, хүнгэн, элһелиг хүрһэтэй газарые хамгаалха, гамнажа эдүүрилхэ технологи хэрэглэгдэдэг болоо. Энээнэй ашаар республикын олохон аймагуудта, ажахынуудта таряанай тэжээлэй ургамалуудай ургасашье зарим тэдэ дээшлүүлэгдэ.

Гэбшье энэ онол арга поли бүхэнэй хүрһэнэй үржэл, газарайнь нюрууе хүсэд илгаруудадгүй, гол түлэб нэгэл адлирхуу гуримаар эдүүрилэгдэдэг, үрһэн таригдадаг байгаа ха юм.

Үнэндөө, нэгэ аймаг, ажахыһаа байха, зэргэлжэ байһан нэгэл хада гүбээн, хүндын гү, али нэгэл талын таряалангуудай хүрһэн, газарайнь нюруу хоорондоо ондо ондоо байдаг. Тэрэн дээрһээ зэргэлжэ байһан полинуудыендэ нэгэл адли гуримаар эдүүрилжэ, нэгэл адли ургамал тарижа бологгүй. Энээнйе хараада абаагүй дээрһээ бидэ жэл бүхэндэ нилээд ехэ ургасая адланабди.

Тодорхойлон хэлэхэдэ, газар бүхэнэй хүрһэнэй үржэлтэ хүсэнэй юу үгэжэ шадахые, тэрэнэй яагаад дахин хүсээ нэргээхэ аргые хараада абанагүй гэшээбди.

Илангаяа республикын диилэнхи олон аймагуудта дээрһээ үгтэһэн захиралтаар шэнэ газарай хаа хамаагүй ехээр хахалагдажа байхада, үндэр хада гүбээн орой, ташалангууд, тон нимгэхэн үржэлтэй (гумус) газарнууд эдүүрилэгдэшоо ха юм. Тэрэн дээрһээ газарай хүрһэнэй дээрэхи нюруу, үржэлтэ хүрһэн эбдэгдэдэ, тэдэнь хүнүүдтэ аша үрэ үгэхөө наана, оршон тойроңхи байгаалие муудаажа эхилэ бшуу. Хаа хаанаһаа ган гасуур болоно, хабартаа яахадаа халхинда үлэгдэһэн хара манан тооһо шорой тэнгэридэ туласа хийдэнэ гэхэбта? Үнөөхил тэрэ бодомжогүйгөөр хахалагдаһан газарнаал ааб даа.

Үшөө энээн дээрһень ажахынууд тэрэл муу үржэлтэй газарта нэгэл адли ургамалуудые тарижал байдаг. Жэшээнь, нэгэлполидо шэниисэ,

обёос гү, али холимол таряа, ккуруза, наран сээсэг жэл бүхэндэ нэлгүүлээд лэ тарижа байхада, хүрһэнэйнь үржэлые биологическа аргаар дээшлүүлхэ онол олгогдоногүй. Энээн дээрһээ хүрһэн "эсэнэ", үржэлтэ бодосуудынь халажал байна, буртаг ногоондо дарагдажа муудана. Тийгэжэ байхада, гандуу уларилтай жэлдэ газарай хүрһэнэй муудаха бүри түргэдэн.

ДОННИК ДОРЮУН УРГАМАЛ

Эдэ бүгэдые хараада абажа, республикын ажахынуудта

Тэндэ дооник таряад, ногоон ургасыень хуряангүй, зунай тэнгһээ хойшо тэрэниие хахалжархихада, гектар бүхэндэ 210-230 центнер үндэһэн, ургамал шоройдо бууулжа, хүрһэнэй үржэлые (гумус) 12,4 процентээр дээшлүүдэг байна.

Газарай хүрһэнэй үржэл дээшлүүлхын тула дооник хайшан гэжэ тариха гэжэ хэдэн үгөөр хэлэхэ шухала болоно. Ургасынь нэгэ жэгдэ хайнаар гарахын тула таряалангайнгаа (хахалхан газар) дээгүүрхиень наринаар тэгшэлхэ, каток шэрэжэ, нягтаруулха хэрэгтэй.

дахин малай тэжээл үгэнэ бшуу. Тэрэ мүртөө таряалангай хүрһэнэй үржэл мууданагүй, доонигой ашаар тэрэнь һайн үржэлөө (гумус) зарим тэдэ дээшлүүлнэ.

Сэбэр болон эзэлэгдэһэн паар тушаа үшөө хэдэн үгэ хэлэхэдэ, республикын ямаршые аймагта үрһэнэй участогуудта паар дээрһээ урданынь тогтууритай һайн ургаса абтадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, 1965-1987 онуудта Кабанскын аймагта үрһэнэй участогуудта сэбэр паар дээрһээ дунда зэргээр 40 центнер, Бэшүүрэй аймагта

Таряан ажалда - түрүү онол арга

ХҮРЬҺЭНЭЙ ҮРЭЖЭЛ ЯАЖА ДЭЭШЛҮҮЛХЭБ?

ЭРДЭМТЫН ҺАНАМЖА

газар таряалангые шэнэ гуримаар, поли бүхэнэй газарай үндэр, набтарые, нюрууе, хүрһэнэйнь үржэлые хаража, **ландшафтно-биологическа гуримаар** эрхилдэг болохо саг ерээ. Ондоогоор хэлэбэл, газарай хүрһэнэй өөрөө өөрыгөө хайжаруулха, тааруулхаар, оршон тойроңхи байгаалида хоро хүргэхэгүй, экономическа талаараа аша үрэтэй онол аргаар таряалангаа эдүүрилхэ, тарилга хэхэ болонобди.

Энэмнай юугээрээ ашагтай, ямар онол арганууд бэ гэхэдэ нимэ:

Нэгэдэхээр, орооһото ургамалуудые тариха газараа эзэлэгдэһэн болон сидеральна паар болгон хахалха, тэндээ дооник тарижа, хүрһэндэнь биологическа аргаар азот элбэг болгохо хэрэгтэй. **Хоёрдохөөр**, таряалангай ехэхэн хубие сэбэр гү, али эзэлэгдэһэн паар болгожо, хүрһэндэ азот элбэгжүүлхэ, шийг нойто бариха арга олгохо шухала. **Гурбадахьяар**, поли бүхэндэ тааруу севооборот хэрэглэжэ, паартай хамта таряанай, тэжээлэй ургамалуудые заатагүй ээлжэлэн нэлгүүлжэ тариха байна. Севооборот бүхэн 4-5-һаа олон бэшэ политой байха ёһотой. **Дүрбэдэхээр**, газарай хүрһэ олон ондоо аргаар (гансал анзаһаар, плоскорезээр бэшэ) эдүүрилхээ, ямар ургамал тарихага хараада абажа болоно. Жэшээнь, шэниисэ тариха пролие сэбэр гү, али эзэлэгдэһэн паар болгоходоо, юрын анзаһаар хүсэд гүнзэгыгөөр хахалхада, мийл плоскорезээр эдүүрилхэнһээ гектарай 3,3-3,7 центнер дээшээ ургаса үгэдэг шүү.

Туршалга хэжэ үзэхэдэ, нэгэ полидо дооник таряад, зунай һүүл багаар, намар эртэ ургасыень хуряажа абахада, гектарай 106-115 хүрэтэр центнер ногоон намаа абтана. Тийхэдэ доонигой үндэһэн, эдэб үлэгдэлүүдын газартаа үлэжэ, тэрэниие хахалжа хүрһэндэ оруулхада, гектарай 100-120 хүрэтэр центнер гэхэ гү, али 1,9-2,4 тонно үржэл (гумус) үгэнэ. Иигэжэ газарай хүрһэн ургамалда гарһан хүсээ (үржэлөө) гүйсэд бусаана гэшээ.

Бага элһэтэйшэг, боро хүрһэтэй газарта дооник тарихадаа шэниисын гү, али обёосой үрһэ хаялсажа, газарайнь хүрһэ хушахада болоно. Доонигой ногоон намаае гол түлэб август соо хуряажа, эртын сенаж дараад гү, али мийл үбһэн болгоод, газарыень хахалхада эзэлэгдэһэн паар болодог юм. Үгышые һаа, тэрэ дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, ургасыень хуряангүй хахалжа, сидеральна паар болгоходошые хамаагүй.

Энэ ургамалай үрһэ ургуулжа абаха гээ һаа, 500 гектар доонигойнгоо 50-60 гектарыень үлөөгөөд, үрһыень эдэсүүлһэн бэээрээ юрын комбайнаар амьарлан хадажа, баалнуудыень хатаагаад сохиходо болоно. Гектар бүриһөө 1,5-2 центнер үрһэн абаха зэргэтэй.

ПААР - НАЙДАМТАЙ УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

Туршалга хэгдэһэнэй ёһоор харахада, эзэлэгдэһэн болон сидеральна паар һайса үргэхөөд байхада, таряалангай ургаса, ашаг үрэ үгэсэн хараа байса дээшлэнэ. Хэрбээ 1000 гектар таряалангай 20 процентые эзэлэгдэһэн паар болгоод байхада, гектар бүриһөө 13.300 центнер (гектар бүриһөө 700 центнер) тэжээлэй единице болохо ургаса абтаа һаа, харин тэрэниинь 30 процентдэ хүргэбэл, гектарай 15.000 центнер (гектар бүхэнһөө 1750 центнер) тэжээлэй единице болохо ургаса үгэнэ. Тиймэ паарые 40 процент хүрэтэр үргэдхэхэдэ, 15.800 центнер гэхэ гү, али гектарай 2500 центнер тэжээлэй единице үгэдэг байха юм.

Таряалангай 40 процентые паар болгожо, табан политой севооборот хэрэглэхэдэ, **түрүүшын жэлдэ сэбэр паар байһан газарта хойто жэлын шэниисэ таряад, доронь доонигой үрһэ хаяхада болохо. Гурбадахы жэлдэ тэрэ доонигойнгоо ургаса хуряагаад, эзэлэгдэһэн паар болгон хэрэглэһэн бэээрээ, дүрбэдэхи жэлдэнь обёос гү, али шэниисэ тариха, орооһыень сохижо абаха ёһотой. Табадахы жэлдэнь тэндэ малай тэжээл болгохоор обёос тарихада болоно.**

Тийгэжэ нэгэ поли табан жэл соо хоёр дахин - таряа, хоёр

(1969-1987 онуудта) - 30 центнер, Хэжэнгын - 26,7 центнер, Сэлэнгын - 20,5 центнер, Ивалгын - 25,5 центнер таряан абтадаг һэн. Паарай зарим газарһаа гектарай 52-61 хүрэтэр центнер ургаса гарадаг байһан.

Хайшан гэхэдэ сэбэр паар байһан газарһаа үндэр баян ургаса абтана гэшээб? **Нэгэдэхээр**, эдэб ургамалай үндэһэн, үлэгдэл хүрһэндэ орожо, азот элбэгтэй болгоно. **Хоёрдохөөр**, шэниисэ, обёос тариһанай һүүлдэ газарыень паар болгоходо тэндэ хура бороогой шийг нойтон хүрһэндэ һайса баригдана. **Гурбадахьяар**, һайнаар эдүүрилэгдэһэн паар дээрэ буртаг ногоон үгы болгодоно.

Эндэ паарые хайшан гээд, ямар түхээрлэгээр эдүүрилхэб гэжэ дэлбэрэнгыгээр хэлээгүйб. Нютаг, поли бүхэнэй хүрһэнэй үржэлые харалсажа, хаана, хэзээ, юрын анзаһа, хаана, хэзээ плоскорез хэрэглэхэб гэжэ агрономууд тодорхойлоо ааб даа. Тийхэдэ газарай хүрһэ халхинһаа хамгаалхын тула, орооһото ургамал тарихын урда паарые эдүүрилхэдэ гол түлэб намадаг-культиватор ябуулжа, хүрһэнэй хальһа бутаруулхада өөрөгүй. Харин тэжээлэй ургамалуудые тарихадаа, плоскорезүүдые гү, али ондоошые түхээрлэгэ ябуулжа, гүйхэншэгөөр эдүүрилхэдэ таагай.

Эндэ хэлэгдэһэн ландшафтно-биологическа онол арга юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, байгаалин газарай хүрһэнэй өөрын арга боломжые гүйсэд хэрэглэхэ арга олгоно. Мүн оршон тойроңхи байгаалида хоро хүргэхэгүй, аюулгүй арга болоно. Юуб гэхэдэ, илангаяа хада, гүбээ газарай таряаланда шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулхада газар, уянда, агаарта бага бэшэ хоро хүргэдэг ха юм. Байгал далайн оршондо байнабди. Байгаалиа хамгаалха, гамнаха ёһотойбди. Энээнйе мартажа болохогүй.

В. БОХИЕВ,
Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын академийн кафедрые даагша, профессор.

НУРААН-ДАЛА НУРААГҮЙ-БАЛ

- Дэлгүүрэй харилсаанай байдалда үйлдэбэрийн ямар предпрятия, ажаа хуушанайхьяар, шэнэ мэргэжэлгүйгөөр хүтэлбэри ажал хэрэгыень урагшата ябуулханы улам хүндэ байһан.

Тиймэһээ Республикын АПИ хүтэлбэри хы кадрна хурган бэлдэхэ, мэргэжэ дээшлүүлхэ институт (директор Н.И.Данилов, профессор Ц.Д.Дагбацыренов, метод кабинетые даагша Санжимитупова) түбхын хурагшадта, илангаяа үедэ, дэлгүүрэй харилсаан эрхэ байдалда, шухала хэрэг эрдэм мэдэсэ, шэнэ мэргэжэл олохо зорилго табина.

Тэрээн дээрһээ түрүүлэн менеджернууд боло хоёрдохи диплом абаха хүнүүдые хургажа эхилээ. Эндэ хажуудамнай орло М.И.Ербацовой нэрэмц совхоз-колледжийн бүхын тоо бүридхэгшэдэй өдөр эрхимээр дүүргэһэн хы басагадые абанабди. Мүн бүлэгтэ 26 хүн хурадаг. Тэрэ нэгэ жэл 7 харын түбхэн олноор хуража, шалгалта дээдэ хургуули дүүргэжэ хоёрдохи диплом абаха хүнүүд хурадаг.

Үшөө нэгэ бү промышленна, хүдөө ажа болон бусад халбаринуудта предпрятиянуудта бүхын боложо хүдэлхөөр хура хурана. Эндэ хуралса болзор-2,5 хара.

Тийхэдэ гурбадахы бү хүдөөгэй, хотыншые хур фермерскэ ажахынуудта колхоз, совхозуудай гүүртэнүүдтэ хүдэлхэ зиндаагай ветеринар фельдшернууд боложо гур хунүүд хурадаг.

Мүнөө сагта илангаяа нютагуудта тиймэ мэргэжэ дутадала бшуу. Энээнцэ болзон 6 хара соо хуража, эрдэмтэй мэргэжэлтэдэ юм.

Мүн предпрятия ажахынуудай бухгалтернууд аудит мэрэгжэл болон хар тоололын техникэ шуралсалда 2 недели соо саашадаа институтта ерэжэ, мэргэжэлээ дээшлэ байха болоно.

Нуралсалай эгээл томо зонойходо ерэжэ, ошоожо (очно болон заочно) республикын хүдөө ажахынуудай - колхоз, совхозуудай, таряан ажахынуудай нэтэдэлнүүдэд предпрятиянууд хүтэлбэрилэгшэд хурадаг хураха болзорын 2 хара бага бэшэ байха юм. Мүн бүлэгтэ Сэлэнгын, Халхин-Бурганай, Хуралса Мухар-Шэбэрэй, Загарайн аймагуудай ажахынуудай хүтэлбэри эрэд хуража байнхай. Таряан харилсаанай хүтэлбэри арга болон эмхийл гуримууд, менеджерскэ үндэһэн, психологи, мүн урьһаламжа, банкны харилсаан, налог татабал сэн тогтоолог гэхэ төмөрүүдые шудална.

Гол асуудалуудтаар институтдай, мүн Буряадай ажахын академийн багш эрдэмтэд лекци уншадга, үнгэргэдэг юм. Хура классууд бүхы түхээр хэрэгсэлүүдээр хангагдта. Тааруу зохиод хамтын столово бии.

Республикын аймагуудай түрүү ажахы Эрхүүдэй областыдо хур абаашажа, нэнэ дүй һонин юумэн танилсуулабди. саананы стажир тэдэниие элбэгхэ хана В.ЧУЛГАЙ институтдай эрдэм-тех кафедрые

БАУНТЫН ангай фермэдэ 13 хүн хүдэлдэг юм. Тэдэнэр 240 эхэ сагаан үнэгэ, 150 толгой эмэ халтар хара үнэгэ харуунадаг. Энэ жэлдэ ангай фермынхид 950 сагаан үнэгэнэй арһа тушаажа, даабарна дүүргээ.

Ажал хэрэгтэ һайн мэдэхэ мэргэжэлтэ Цыдедамба Аюрович Цыренов ангай фермын директорээр байгша оной хабарһаа хүдэлнэ. Үлдэргын дунда хургуули дүүргээд, Эрхүүдэй хүдөө ажахын институттай аялурин, ан үсхэбэрилгын факультет түгэхэһэн Ц. А. Цыренов урда тээнь, эндэ ахалагша охотобедээр, директорэй ордогшоор хүдэлхэдөө, ажал хэрэгтэ һайнаар эмхидхэдэг байһан дээрһээ ажадшадтаа хүндэтэй бололхой.

Гансал аңгуудые үсхэбэрилжэ, тэдэниингээ арһа гүрэндэ тушаагаад байдаг бэшэ, харин эндэ эхнэрнүүдэй, эршүүлэй малгай бөдөг, дэгдэлэй захануудые эсхэжэ урладаг цехүүд нээгдэнхэй. Мария Витальевна Колесниченко, Елена Константиновна Титова, Дунсан Будаевна Будаева, Ольга Васильевна Щеголовская гэгшэд өсдөлһоодөр хүдэлдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аңгуудые үсхэбэрилэгшэд Наталья Ивановна Шулятицкая, Екатерина Федоровна Бурыхина. Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Энэ жэлдэ "Бурятские летописи" гэжэ ном ород хэлэндээр түрүүшынхээ хэблэгдэн гараба. Энэ номые хэблэдэ бэлдэлсэһэн эрдэмтэ Ширав Бодиевич ЧИМИТДОРЖИЕВ манай асуудалнуудта харюусана.

- Ширав Бодиевич, энэ ном тухай уншагшадта хөөрөжэ үгэхыетнай гуйнабди.

- Энээн тушаа хэлэхэ юумэн яһала бии. Танай асуудалые хэдэн хуби болгожо хубаабал, болохо байна. Нэн түрүүн "Бурятские летописи" гэхэн ном Буряадта урда тээн хэблэгдэһэн гү? Хэблэгдээ наа, түүхын ямар зохёолнууд эндэ оруулагдааб? Ямар хэлэн дээрэ эдэ зохёолнууд анхан бэшэгдэһэн байгаа? Мүн баһа буряадай түүхын зохёолнуудай удаа тушаа яригдаха байнабди.

- Тиигэбэл, түрүүн буряадай түүхэ бэшэгүүдэй хэблэгдэһэн тухай хөөрөхэ болоо гүбта даа.

- 1992 ондо буряад хэлэн дээрэ эдэ зохёолнууд "Буряадай түүхэ бэшэгүүд" гэжэ нэрэгэйгээр хэблэгдэн гарааһэн. Энээн соо 11 зохёол ороо бэлэй. Арбан наймадахи, арбан юһэдэхи зуун жэлнүүдтэ түүхын эдэ зохёолнууд бэшэгдэһэн байна. Буряад хэлэн дээрэ 30 мянган хэһэгээр (экземпляр) гарааһэн.

Энэ зун ородоор 5 мянган хэһэгээр хэблэгдэһэн "Бурятские летописи" ном соо түүхын 9 зохёол ороо.

- Ямар зохёолнууд болоно? Хэд эдэниие оршуулааб? Буряадууд 1931 он болотор хэдэн зуун жэлдэ хуушан монгол хэлээр бэшэдэг номуудаа гаргадаг байгаа ха юм. Тиймэһээ хуушан монгол хэлэндэ оршуулһан болоно гү?

- Ямар зохёолнууд орооб гээбэл, иимэ байна. Түүхын 9 зохёол, түүхэ бэшэгүүд гэжэ дурдаа һэмди. Иимэ зохёолнууд: арбан юһэдэхи зуунда Агын буряадуудай тайшаа удаан ябаһан Тобын Түгэдэрэй бэшэһэн "Хориин болон Агын буряадуудай урда сагай-түүхэ", Хори, Хэжэнгэдэ арбан юһэдэхи зуун жэлдэ зайһан ябаһан, тиигээд Хориин дүүмэдэ томо тушаалда ажаллажа байһан Юмсэной Ванцанай зохёолон "Хориин арба нэгэн эсэгийн уг изагуурай туужа" гэжэ томохон түүхэ бэшэгүүд номой эхиндэ толилоотой. Эдэ хоёр зохёолнуудые үшөө 1940 ондо профессор Николай Поппе хуушан монголһоо ородто оршуулан, тэрэ жэлдээ "Летописи хоринских бурят" гэхэн гаршагтайгаар хэблэһэн байна. Тэрэ үедэ энэ хүн Ленинградтай университетдэ хуушан монгол хэлэ, оршон үеын монгол хэлэ, буряад хэлэ оюутанда заадаг бэлэй. Николай Поппе дэлхэй дээрэ мэдээжэ томо эрдэмтэ, монголшуудай, тэрэ тоодо буряадуудай, хэлэ бэшэгыг тон хайн мэдэдэг байгаа. Олохон эрдэмэй зохёолнуудые бэшэһэн, эдэб ороонуудта хэблэжэ гаргаһан юм.

- Профессор Поппе Америкэдэ удаан сагта ажаһууһан бээ?

- Тиймэ. Америкын Калифорни штадайд нэгэ университетдэ 40 гаран жэл соо монгол хэлэ бэшэг, монголшуудай литература заажа байгаа. 1992 ондо наһанһаа нүгшөө. Хайшан гээд тиигшэ ябашоо гээпэб гэжэ уншагшад һонирхоно ёһотой. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ

немец сэрэгүүдэй орожо ерэхэдэ, тэрэ Элисте хотодо байгаа. Немецүүд тэрэниие баряад, удаан мүшхэһэн байдаг, тиигээд Берлин абаад ябашаһан гээшэ. Дайнай дүүрэһэн хойно Николай Поппе Америкэ ошожо, багшын ажалда ороһон түүхэтэй. Совет засагай үедэ томо эрдэмтыг эдэб үнгынхээр хараадаг һэн, тэрэнэй зохёолнуудые хэрэглэхэ аргагүй байгаа. Перестройкын эхилхэдэ, профессор Поппе сагааруулагдаһан юм. Тэрэнэй олон эрдэмтэ зохёолнуудыень абадаг, эрдэм-шэнжэлгын

Манай хөөрөлдөөн

БУРЯАД-МОНГОЛШУУД ЯМАР ТҮҮХЭТЭЙ БАЙГААБ?

ажалда хэрэглэдэг болоһон байнабди.

- "Бурятские летописи" ном соо ороһон бусад зохёолнуудые дурдыт даа.

- Дээрэ дурдагдаһан хоёр түүхэ бэшэгүүдһээ гадна Сэлэнгын буряадуудта хабаатай хэдэн зохёолнууд энэ ном дотор бии. Нэн түрүүн Дамби-Жалсан Ломбоцыреновай бэшэһэн "История селенгинских монголо-бурят" (Сэлэнгын монгол-буряадуудай түүхэ) дурдая. Зохёогшо энэ хүн арба гаран жэл соо арбан юһэдэхи зуундай тэн багта Сэлэнгын буряадуудай тайшаа байгаа. Хэдэн зохёолнуудые бэшэһэн зохёогшо Ломбоцыренов хадаа "Бишыхан записка" гэжэ түүхэ мүн бэшэлсэһэн юм. Энэ түүхэ нэрлэгдэһэн ном соо оронхой. Энэ томохон зохёолые Сэлэнгын олон обог яһатанай зайһанууд бэшэлсэһэн байдаг. Нэрлэбэл, Сэлэнгын монгол-буряадуудай хоёрдохи тайшаа Ниндаг Вампилай, сонгоол отогой зайһан Юмдаша Буянтын, 1; 2, 3-дугаар табангуудай зайһанууд Ешидоржо Галсанай, Дугаржаб Лэнхобын, Цэбэн Норбын, сартуулнуудай зайһан Банзаргаца Гениндашын, шанзаба-лама Ринчинчойдор Замбалын. Эдэ зохёолнуудые хуушан монгол хэлэндэ ород хэлэндэ Бадмацырен Доржиев оршуулһан байха юм. Энэ хүн хуушан монгол, буряад, англи хэлэнүүдые хайнаар мэдэнэ.

Ушөө ямар түүхын бэшэгүүд оруулагдааб гэхэдэ, Долсам-Доржо Гемпилоной бэшэһэн хахас турын (подгородно) отогой түүхэ эндэ бии. Энэниие Москвада ажалладаг Монгол болон Хитадай түүхыг шэнжэлдэг профессор, доктор Санжа Данчикевич Дыльков оршуулаа. Түүхын эрдэмэй кандидат Цымжид Ванчиковагай оршуулһан "Хориин арбан нэгэ эсэгийн уг гарбал тухай элдхэл" гэхэн Доржо Дарбаевай зохёол, Б-Ц. Доржиевай оршуулһан "Сэлэнгын бэсэгын уг изагуурай түүхэ" гэхэн Будажаб Будаевай зохёол ороно.

Тэрэниһээ гадна монголшо эрдэмтэ, Буряадай Эрдэмэй түбтэ 50-70-аад онуудта удаан ажаллаһан Георгий Никитич

Румянцевай оршуулһан баргажан буряадуудай түүхэ ороно. Энэ оршуулгада профессор Жамсаран Сажинович Сажинов нэмэлтэ оруулһан байха юм. Баһа Румянцевай оршуулһан Дапанима Ендоновой бэшэһэн эхирэд-булгад обогой сонгоол яһатан тухай зохёол "Бурятские летописи" гэжэ ном соо бии.

Эдэ түүхэ бэшэгүүд хуушан монголһоо оршуулагдаа. Хуушан монгол уйгаржан бэшэг 1931 он болотор манай буряад арадай үндэһэн литературна хэлэ бэшэг байгаа. Халха Монгодо, Үбэр Монгодо, Синьцянда, Хүхэ-Нуурта, Буряад-Монгодо, Хальмагта, Тывада ажаһуудаг бүхы монгол туургата арадууд олон зуун жэлнүүдтэ хуушан монгол бэшэг хэрэглэжэ, хэрэгээ

байнабди. Ляншалгада ябаад, нютагаа бусаһан хүнүүдэй бэшэһэн түүхын тэмдэглэлнүүд соо Буряадай түрүүшын бандида-хамба Дамба-Даржаа Заягийн бэшэһэн зохёол бии. Тэрэ 1734 онһоо 1741 он болотор Түбэд орондо буддын шажанай хургуулида хураа, тэндэ ажал ябуула хээ. Энэ эрдэмтэй хүнэй бэшэһэн түүхын тэмдэглэлнүүд эгээл түрүүшын замай тэмдэглэлнүүд болоно. Энэниһээ эхилээд иимэ тэмдэглэлнүүд бии болоһон түүхэтэй.

- Дээрэ дурдагдаһан түүхын бэшэгүүд соо байгаа материалнууд, баримтанууд тухай хөөрөжэ үгыт даа.

"Ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараһан "Бурятские летописи" номдо ороһон зохёолнууд буряад-монгол арадай түүхэ, соёл

хөөрөгдэнэ.

Буряадууднай угсаатанай нэгэ болоно гэшэ аабдаг саһаа бүхы монгол тоодо манай арад, хойто, баруун талануудаар ажаמידардаг байһан Бултадаа нэгэ хэлэт гарбалтай, нэгэ ажахытай, соёл боло байгаа. Байгал дагалын нютагуудта, Түхэм гэжэ орондо хори-буряадууд, буряадууд, түмэүүд, булгадууд ажаһууһа. Эдэнэр бултадаа хэлэтэй зон байгаа хууһан түүрэг яһа эвенк, түнгүүсүүд байгаа юм бээ. Ехэ

болбосорол тухай баримтануудые багтаана. Эдэ баримтата материалнуудые хэдэн бүлэг болгоод, тобшохоноор хараад үзэе.

Буряад зон хаанаһаа уг гарбалтайб гэхэн асуудалда 1-дүгээр бүлэг харюусана.

2-дугаар бүлэгтэ буряадуудай шажан мүргэл тушаа хэлэгдэнэ. Бөө мүргэл тухай, буддын шажанай Буряад орондо дэлгэрһэн тухай баян материалнууд бии.

3-дугаар бүлэг манай арадай ажахы, ажаמידарал тухай хөөрөжэ үгэнэ.

4-дүгээр бүлэг соо арадай ёһо заншалнууд, абари зан, ханаа бодол тухай баримтанууд байна.

Ямар захиргаанууд, засаг түрын газарнууд Буряад орондо байгаа, хэд ноёд сайдууд, тайшаа зайһанууд, шүүлингэ түшэмэлнүүд захиржа, ударидажа байгаа? Энээн тухай 5-дугаар бүлэг соо хэлэгдэнэ.

Арад зоной элүүр энхэ байдал тухай, аргаламжа эмшэлэлгын аргууд тухай, ямар үбшэ хабшан манай нютагта дэлгэрэнгы байһан тухай тусхай бүлэг бии.

Зохёолнууд дотор Россин гүрэнэй хараа бодолго, энэ гүрэнэй ябуулдаг хэмжээ ябуулганууд тухай тодорхой баримтанууд байха юм. Манай Буряад орон зарим түүхын бэшэгүүд соо, жэшээлбэл, Түгэдэр Тобоевой түүхын зохёолдо Ара Монгол гэжэ нэрлэгдэнэ. Элдэб газар нютагуудта, дүтэ холо хууһан монголшуудтай буряадууд ямар харилсаа холбоотой байгаа гэшэб гэхэн һонин материалнуудые буряадуудай түүхэ бэшэгүүдһээ мэдэжэ абанабди.

Ном дотор ороһон түүхын бэшэгүүд элдэб хэмжээтэй. Томохон зохёолнуудай хажуугаар богонихон зохёолнууд бии. Иимэ багахан зохёолнууд дотор уг гарбал, уг изагуур тухай гол түлэб хэлэгдэнэ. Тиигээд ямар отог обогоуд, ямар яһатанууд эдэ обогоудта ородог байгаа гэжэ хэлэгдэнэ. Он дараанай бэшэгүүд соо буряад обогоудай, бүлэг бүлэг буряадуудай хуурижаһан нютагууд тухай дэлгэрэнгыгээр

нүлөөн байгаагүй. буряадуудай түүхэ тайлбарилжа үгэнэ баримта бэлдэгдэжэ үзөөгүй, түүхын баримта халирхайгаар хуурааһан түүхэшэд манай дайралдадаг гэшэ илангаяа Тиванэ түүхэшэд зарим буряад жэшэнь, эхирэдүү уугсаатан руу абааша гаргаһаар. Буряад бэшэгүүд иимэшүү түүхыг эрид буруу үшөө нэгэ баримта Буряад арадай бүри Монголһоо моголоороо ерэжэ ороо. Эдэнэр арбан зур арбан долоодугаар жэлнүүдтэ ерэй Зариманиинь бүри гэжэ баримталагдаа. Буряадта хонгоодо ажаһуудаг. Тэдэнэр дугаар зуунуудта Зур Монголһоо Түхэнэ ерээд, байгалай илангаяа, гол түлэ Түхэндэ хуурижа түүхын материал тайлбарилдаг ба Сэлэнгэ, Сүхэ, Хий голнуудай тала дайра сонгоолнууд, сартуулнууд, ашабагадууд, табангуудгэхэ мэтэ Монголһоо Түшээ, Ти Сэсэн хаанай нүүжэ ерэн байдал болотор "С" абаагаар яряанай хэлэтэй эр яһатанай нүүжэ ерэн он дараанай бэшэ илангаяа "Бишыхан дотор һонин материалнууд байха юм.

Иимэ болоно буряадуудай түүхэ удаа шанартай, бай материалнуудтай тулгуур бэшэгүүд бэлдэгдэжэ гараһан летописи" гэхэн монгол арадай түүхэ үнэн зүбөөр бэшэ шухала үндэһэ баримта гээшэ. Энэ ном Улааномой дэлгүүртэ байшанда, "Знай магазинда) худалдагдана.

Танай хэблэгдэһэн "Бурятские летописи" гэхэн ном соо 11 зохёол ороо бэлэй. Арбан наймадахи, арбан юһэдэхи зуун жэлнүүдтэ түүхын эдэ зохёолнууд бэшэгдэһэн байна. Буряад хэлэн дээрэ 30 мянган хэһэгээр (экземпляр) гарааһэн. Энэ зун ородоор 5 мянган хэһэгээр хэблэгдэһэн "Бурятские летописи" ном соо түүхын 9 зохёол ороо. Ямар зохёолнууд болоно? Хэд эдэниие оршуулааб? Буряадууд 1931 он болотор хэдэн зуун жэлдэ хуушан монгол хэлээр бэшэдэг номуудаа гаргадаг байгаа ха юм. Тиймэһээ хуушан монгол хэлэндэ оршуулһан болоно гү? Ямар зохёолнууд орооб гээбэл, иимэ байна. Түүхын 9 зохёол, түүхэ бэшэгүүд гэжэ дурдаа һэмди. Иимэ зохёолнууд: арбан юһэдэхи зуунда Агын буряадуудай тайшаа удаан ябаһан Тобын Түгэдэрэй бэшэһэн "Хориин болон Агын буряадуудай урда сагай-түүхэ", Хори, Хэжэнгэдэ арбан юһэдэхи зуун жэлдэ зайһан ябаһан, тиигээд Хориин дүүмэдэ томо тушаалда ажаллажа байһан Юмсэной Ванцанай зохёолон "Хориин арба нэгэн эсэгийн уг изагуурай туужа" гэжэ томохон түүхэ бэшэгүүд номой эхиндэ толилоотой. Эдэ хоёр зохёолнуудые үшөө 1940 ондо профессор Николай Поппе хуушан монголһоо ородто оршуулан, тэрэ жэлдээ "Летописи хоринских бурят" гэхэн гаршагтайгаар хэблэһэн байна. Тэрэ үедэ энэ хүн Ленинградтай университетдэ хуушан монгол хэлэ, оршон үеын монгол хэлэ, буряад хэлэ оюутанда заадаг бэлэй. Николай Поппе дэлхэй дээрэ мэдээжэ томо эрдэмтэ, монголшуудай, тэрэ тоодо буряадуудай, хэлэ бэшэгыг тон хайн мэдэдэг байгаа. Олохон эрдэмэй зохёолнуудые бэшэһэн, эдэб ороонуудта хэблэжэ гаргаһан юм.

Нүхэр тухай үгэ

УУ ТҮҮХЫН ГӨӨН СОО

колледжийн оюутан лэ даа. Эдэмнай Ананда хубүүтэй. Тиихэдэ бага Бэлиг хубүүн Сагаан-Нуурай милициин таһагта хүдэлжэ ябана. Намгатай. Галица бэримнай наймаанай ажалай халбаряар мэргэжэнги.

-Һайн даа. Танайнгаа гэр бүлын альбом хаража хуунаар, баян намгарайтнай танилсабаб. Залхуурангүй тодоор хөөржэжэ үгэнхэндэтнай үшөө ехэ баяр хүргэнэби!

Саашань нэмэжэ хэлэхэ зүйл байна. Лубсан-Дондок Будаевич Гомбоев эгээ мүнөө үедэ "Долина Кижинги" газетынгээ харюусалгата секретарь байхааа гадна, "Хэжэнгэ" нониной гэхэ гү, эдэ дурсагдаша хоёр газетын редакторай орлогшоор хүдэлжэ ябана. Тэрэнэй гар хүрэнэн материалнуудай мэргэжэлтэ журналистын бэлигээр нэбтэрэн байдагынш уншагшадта үнэнэй мэдээжэ. Тоб гэмэ тоотой үгэнүүдээр зэмсэглэжэ, тон ехэ юумые багтаанан байдагаараа онсо илгардаг дээрлээн бэшэнэн статьянуудын, зураглалнуудын уншагшын сэдхэлые өөрын нэгэ оншоор татажа байдаг агша. Тэрэнэй бэшэнэн зураглалнуудые, публицистическэ хурса удхатай статьянуудые уншахада, энэ хүн прозын аймагта бэлигээр туршабал, уран зохёолой энэл жанрта муу бэшэ үрэ туйлаха байханынш эли харагдадаг юм. Тиин нэгэтэ Лубсан-Дондок Будаевичта "Хэмжээгээрэ бага бэшэ дэлгэрэнгы түсэбтэй расказуудые бэшэдэг болш", - гэжэ хандабаб. Харюудам тэрэ яарангүй, бага хажуушаа харан татаад, "энэшни яһала зүб бодол, би ехэ буруушаана шегүйб, харин намдэшни "хазайхашье" туха байдаггүйл даа. Бүри хожомшоо дурсалга, очерк гэхэ мэтые зураха саг байха бэшэ гү гээд бодогшоб" гэжэ дарууханаар хэлэ бэлэй. Тэрэ гэнээр саг жэлнүүд ошоо, сагшые, байдалшые хубилшоо. Мүнөө ном бардуулахаа байтагай үндэнэн хэлэн дээрээ газетээшые гаргалгамнай хэлсээтэй боложо байна.

Гүрэнэй дотоодын политике арад зоной аша туһа тээшэ "мушхаагүйдэ" энэмнай арад тээшээ нюргаараа харашабал даа. Иигээд болохоёо байһан хунгалтада үргэн араднай зүбөөр хандаха бээ гээд найдахааа бэшэ ондоо түшэлгэ үгы. Арадаймнай ерээдүй "хиртэжэл" байна...

Үнгэрэн жэлэй намар "Долина Кижинги", "Хэжэнгэ" газетэнүүдэй табин жэлэй оёе тэмдэглээ бэлэйбди. Тэрэ үдэрнүүдэй ёһолол соогуур Буряад Республикын бэлигтэй журналистуудай нэгэн Л-Д.Б.Гомбоевто, тэрэнэй наһанайн хани Булган Дамбаевнада (типографиин линотипист), "Буряад Республикын соёлой табьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэлэн хүндэтэ нэра зэргэнүүд олгогдоо һэн. Энэ ехэ баяртайн дашарамдуулан, эдэ хоёр нүхэдтөө зориулжа, шүлэг-дуу бэшэнэн хүм. Хубийн архив соо барижа байханаа, мүнөө зүрхэлжэ, олон уншагшадайнгаа һонорто табиха гэжэ шидэбэб.

АМАРШАЛГЫН ДУУН
Хэбэд номхон "Хэжэнгэм"
Хэтын дуунай долгын соо -
Хэзээш мүнхэ зэдэлхэ
Хэды хайхан зол гээшэби!
Аймаг зонийм сэдхэлэй
Алтан ганжар - толи соо
Арюун хайра нэшхэлтэй
Лубсан Булган хоёр лэ.
Ургы сээг нэмэрэн
Хургы торгон хоймортой
Үлгы нютаг Хэжэнгэм
Үлзы таңдаа үршөөнэл.
Одон мүрөөр бадархан
Огсом сагай түргэн соо,
Ошон хурсаар зурыха
Олон арбан жэл байха!
Лдар тэгшэ наһандаа
Агуу түхын хүлгөөн соо,
Арад зондоо хүндэтэй
Ажаһуугыт хожуула!
Дансаран ДОРЖОГУТАБАЙ.

Хүн ба үе саг

НЭРЭНҮҮДЫНЬ САГААРУУЛАГДАБА

Буряад Республикада ажаһууһанаа политическэ шалтагаанаар "хашалган, хамалганда орогшодой хэрэгүүдын 1995 ондо сагааруулагдаба гэбэл:

1. **Дальбанов** (Дальбаков) Дандыр Пажеевич, 1886 ондо Түнхэнэй аймагай Жанай нютагта түрэнэн. Үмсын ажахыда хүдэлхэн. УК-гай 58-10 статьягай үндэһөөр 1930 оной июниин 19-дэ 5 жэлээр эрхээ хаһагдаа.

2. **Васильев** Гарма Цыренович, 1873 ондо Сэлэнгын аймагай Оронгын сомондо түрэнэн юм. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 31-дэ 10 жэлээр эрхээ хаһагдаба.

3. **Гармаев** Цыдып, 1893 ондо Зэдын аймагай Сагаатай хууринда түрэнэн. Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлхэн. УК-гай 58-10, 58-11 статьянуудаар 1938 оной мартын 3-да сүүдэлэгдэжэ, эрхээ хаһагдаа. 1940 оной феввалиин 7-до түрмэдэ наһа бараһан.

4. **Хандыев** Гомбожаб Лопсонович, 1910 ондо Түнхэнэй аймагай Сиинсэ нютагта түрэнэн. Ахын хушуунай Орлик тосхондо ВЛКСМ-эй АК-гай инструктораар хүдэлхэн. УК-гай 58-7, 58-11 статьянуудай үндэһөөр 1938 оной феввалиин 28-да сүүдэлэгдэжэ, хаалтада байгараа, 1939 оной майн 4-дэ сүлөөдэ табигдаһан юм.

5. **Токуренов** Гарма Жамбалович, 1901 ондо БМАССР-эй Алайрай аймагай Хүтэ хууринда түрэнэн. Ахын хушуунай гүйсэдхэхи комитетэй түрүүлэгшэ байһан. УК-гай 58-7, 58-11 статьянуудай үндэһөөр 1937 оной декабриин 12-го баригдажа тушаагдаа. 1939 оной майн 4-дэ сүлөөлэгдэнэн байна.

6. **Замбалов** Жалсарай Жанхунаевич, 1873 ондо Ахын хушуунай Сорог хууринда түрэнэн. "Коминтерн" колхоздо хүдэлхэн. УК-гай 58-7, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 ондо феввалиин 25-да сүүдэлэгдэ. 1939 оной майн 4-дэ табигдаһан юм.

7. **Гыргенов** Сырен Синдеевич, 1873 ондо Түнхэнэй аймагай Хурга хууринда түрэнэн. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ байгаа. УК-гай 58-7, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 оной феввалиин 23-да баригдажа тушаагдаһан аад, 1939 оной майн 4-дэ сүлөөдэ табигдаһан юм.

8. **Самсонов** Жаб Ринчинович, 1901 ондо Ахын хушуунай Хонин хууринда түрэнэн юм. "Улаан-Шулуута" гэхэн колхозой түрүүлэгшэ байгаа. 1938 оной феввалиин 24-дэ сүүдэлэгдэжэ, эрхээ хаһагдаа. 1939 оной майн 4-дэ табигдаһан байна.

9. **Васильев** Матвей Сенофонтович, 1898 ондо

Зэдын аймагай Шаргахи нютагта түрэнэн юм. Улаан-Үдэһөө Хяагта ошодог трактын 11-дэхи километртэ ГВФ аэропортын барилгада модошо дарханаар хүдэлөө. УК-гай 58-1а, 58-7, 58-9, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 оной июниин 20-до сүүдэлэгдэ, 1940 оной мартын 10-да сүлөөлэгдэнэн юм.

10. **Сокольников** Георгий Федорович, 1891 ондо Захааминай аймагай, Харацай нютагта түрэнэн юм. "Путь Ленина" колхозой ажахые даагшаар хүдэлхэн. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1943 оной июниин 16-да 3 жэлээр эрхээ хаһагдаһан юм.

11. **Леонов** Федор Покрилович, 1923 ондо Алтайн хизаарта түрэнэн юм. УК-гай 58-10, 58-14 статьянуудай ёһоор 1943 оной январийн 23-да 8 жэлээр эрхээ хаһагдаа, Зэдын аймагай Булагтайн алтанай уурхайда хүдэлхөөр сүлэгдөө.

12. **Вителев** Иван Иванович, 1897 ондо Калинин хотодо түрэнэн юм. УК-гай 58-14 статьягай ёһоор 1944 оной июниин 23-да 8 жэлээр эрхээ хаһагдажа, Зэдын аймагай хэһээлтын газар ябуулагдаһан юм.

13. **Жижа** Кузьма Константинович, 1897 ондо Баруун-Сибирийн Завяловска районой Закладна нютагта түрэнэн. Зүүн Сибирийн түмэр харгын Кижэ станцида пешэн табидаг ажалтай байгаа. УК-гай 58-10, 58-7 статьянуудай ёһоор 1937 оной мартын 8-да сүүдэлэгдэ, 1939 оной июниин 18-да Улаан-Үдын түрмэдэ наһа бараһан.

15. **Ефимов** Анфилоп Максимович, 1908 ондо Хяагтын аймагай Бүлюүтэ нютагта түрэнэн юм. Умсын ажахыда хүдэлжэ байһан. УК-гай 58-10, 58-9, 82 статьянуудаар 1933 оной ноябриин 4-дэ 10 жэлээр эрхээ хаһагдаа.

16. **Дандаров** Данзын (Данзан), Бэшүүрэй аймагай Харлуун нютагта түрэнэн. Улаан-Үдэ хотодо ажаһууһан юм. УК-гай 58-10, 58-11, 121 статьянуудай ёһоор 1949 оной августын 27-до баригдажа тушаагдаһан байна.

17. **Шагдуоров** Даши Шагдуорович, 1875 ондо Түнхэнэй аймагай Могой-Горхон нютагта түрэнэн. Хамтын ажахыда хүдэлжэ байгараа, УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1938 оной мартын 8-да сүүдэлэгдэ, 1939 оной июлиин 11-дэ Түнхэнэй түрмэдэ наһа бараһан юм.

И. ГРИШИН, юстициин ахамад советник, таһагай начальник.

УРАН БЭЛИГТЭНЭЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭД

Арадай уран бэлигэй талаар Франци Россин Федерата хоёрой хоорондо харилсаан байгуулагдажа, бэе бэеынгээ зохёол бүтээлнүүдые харалсажа, айлшаалсажа эхилхээр табан жэлэй баяр ёһололой хэмжээнүүд хая Парижда үнгэргэгдэбэ.

Россин гүрэнэй арадай уран бэлигтэнэй түлөөлэгшэд - дэлхэйдэ суурхалан "Эргырон" гэжэ Чукоткын гүрэнэй ансамбль, манай республикаһаа "Лотос" гэжэ зүүн зүгэй арадуудай хатарай ансамбль - эдэ хоёр уран бэлиггэ харуулан байна. Байгша оной ноябриин 17-ноо 27 болотор түб хото Парижда, дүтэ шадарайн городуудта эдэ хоёр коллективүүд хамтын концертнүүдые харуулан байна. Манай хайн дуранай арадай "Лотос" гэдэг ансамбльда (мэргэжэлтэ болоһон Бадуевай "Лотос" бэшэ) 13 хатаршад, Буряадай Республикын соёлой табьяата хүдэлмэрилэгшэ Эшин-Хорло Гомбоин дуушантай - эды шэнээн хүнүүд ябаабди, - гэжэ энэ коллективые хүтэлбэрилжэ ябаһан арадай уран бэлигэй республикын түбэй таһагые даагша Л. С. Норбоева хоёрэбэ.

Франциин хүн зон халуунаар угтаа, ехээр һонирхоо, ехэшые, багашые городто зон багтахысаа сугларжа, концертимнай харадаг байгаа гэнэ. Манай республикын хатаршадай ансамбль харюугай айлшалалгада ябажа ерээб гэшэ. Франциин арадай уран бэлигэй хатарай гурбан коллективүүд манай республикада ерээб, бэлиггэ харуулаад, зоние һонирхуулаад бусанан байгаа.

Ондо ондоо арадууд уран бэлиггэ харалсажа танилсажа байхадаа, олоун бэлиггэ баяжуулал ха юм.

Манай корр.

XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл
(1995-1996 он)

**ҮБЭЛЭЙ ТҮРҮҮ УЛААГШАН
ГАХАЙ НАРА**

Буряад литэ	26	27	28	29	30	2	3
Европын литэ	18	19	20	21	22	23	24
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	Харагшан хонин	Хүхэ бишэн	Хүхэгшэн тахяа	Улаан нохой	Улаагшан гахай	Шара хулгана	Шарагшан үхэр
Мэнгэ	Улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоок	3 түрэ
Һуудал	Хиц	2аг	Шорой	Түмэр	Огторгой	Ухан	Зуга

Гарагай 2-то хуушанай 26
(декабриин 18).

Харагшан хонин, 9 улаан мэнгын, хиидэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, тантрын тарни уншаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, даллага абаха, бисалгал үйлэдэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, гараг бэрхэхэ, айраг халааха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, хубсаһа эсхэхэ, абаһанаа бусааха, тогоо нэрэхэ, бэри буулгаха, түрэ хурим хэхэ, хажуу тээшэнэ эд, үхэр үгэхэ, тангаригаа болуулха, дайсаниие дараха, хотгуе номгоруулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье тангариг абаха, суглаанда сугларха, шуһа ханаха, төөнэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүхэ малтаха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, сангарил хэхэ, маани сахиха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, замда гараха мэтын үйлэнүүдые парилхаар. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, зол жаргал ушарха.

Гарагай 3-да хуушанай 27
(декабриин 19).

Хүхэ бишэн, 8 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сан табиха, амгалан байдалай түлөө ном уншуулха, сахиуса хуруулха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, субарга, сэргэ бурхан бүтээхэ, харилсаагаа һайжаруулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, хяһа гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр мяха шаража, тоһо, өөхэ хайлуулжа, хүншүү хөрбоһо гаргахагүй, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэгүй, мал үүсэлхэгүй, ном оршуулахагүй гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, амгалан байдалда хайн.

Гарагай 4-дэ хуушанай 28
(декабриин 20).

Хүхэгшэн тахяа, 7 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада, Газарта мүргэхэ, эм найруулха, бурханай шэрээдэ мандал табиха, буян үйлэдэхэ, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, нүхэ малтаха, эд бүтээхэ, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха,

юумэ худалдаха, худалдажа абаха, тангаригаа болуулха, эльбэ дараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн гэнэ. Харин гэрэй һуури табиха, мал үүсэлхэ, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулжа, хүншүү хөрбоһо гаргаха, суглаа зарлаха, бэри буулгаха, түрэ хурим хэхэ, гуйраншадта юумэ үгэхэ, гэрһээ эд зөөри гаргаха, нүүхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлээл һаа, дээрэ гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, хэрүүл шууяан гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 5-да хуушанай 29
(декабриин 21).

Улаан нохой, 6 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Дашаниматай (үлзы хутагтай), маша хайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, зальбарха, хэшгэ даллага абаха, балин шатааха, үзэг шудалха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, эм найруулха, эһээбэри табиха. гараг бэрхэхэ, айраг халааха, агнаха, модо сабшаха, тангаригаа болуулха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, нүүхэ, буян үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, хулгай дээрмые дараха, дайсаниие номгодохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр энэ үдэр хүнэй үһэ абажа болохогүй, хүнэһэн зайлаад, загуурида төөрхөхэ гэдэг.

Гарагай 6-да хуушанай 30
(декабриин 22). Мүнөөдөр үбэлэй түлэг эхилбэ. Дүйсэн үдэр.

Улаагшан гахай, 5 шара мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Мүнөө баһал хайн үдэр. Тиимэһээ бүхы ханаһан үйлэ сэдхэхэдэ таатайгаар бүтэхэ гэдэг. Тэнгэри сахиха, гүрэм уншуулжа, эльбэ дараха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые - субарга, бурхан шэнэлхэ, бүтээхэ, арамнайла, номой сахиуса хуруулха, ном оршуулха, ном номнохо, ехэ хүниие бараалхаха, аршаанаар бэээ ариудхаха, сангарил хэхэ, маани сахулха, суглаа зарлаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, бисалгал үйлэдэхэ, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ, эһээбэри табиха, гараг бэрхэхэ, айраг халааха, үзэг шудалха, зохёол бэшэхэ

болон зохёохы ажалай бусад үйлэ эрхилхэ зэргын үйлэнүүдтэ хайн гэнэ. Харин бэри буулгаха, түрэхурим хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, газар малтаха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, ургажа байһан модые үндэһэтэйһе унагааха, худаг малтаха, үбшэ аргалжа эхилхэ, нүүхэ, һэеы гэр бүрихэ, нохой худалдажа абаха, худалдаа наймаа хэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, эрлигтэй ушарха гэдэг.

Гарагай 7-до шэнын 2
(декабриин 23). Үбэлэй дунда шара хулгана нара гараба. Энэ нарадамнай шэнын 1 байбагүй.

Шара хулгана, 4 ногоон мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, найман луста мүргэхэ, үргэл үргэхэ, шуһа ханаха, абаһанаа бусааха, хиц бараа сараха, үүдэ гаргаха, нялхануудые эмшэлхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, замда гараха, буян үйлэдэхэ, хүнэй ами наһанда хайн үдэр. Гэхэ зуура гэрһээ эд гаргажа, хүндэ үгэхэ, бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг бүтээхэ, мал үүсэлхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсэээ алдаха, ехэ уһа гаталха, тангариг абаха, бага хүүгэдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ эльгээхэ гэхэ зэргын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, хэрүүл хэлэн гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 3
(декабриин 24).

Шарагшан үхэр, 3 хүхэ мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Субарга, сэргэ бурхан, ном бүтээхэ, арамнайла, эм найруулха, аргаламжа эхилхэ, эһээбэри табиха, номнол шагнаха, шэнэ газарта гэр бариха, һэеы гэр бүрихэ, модоной, түмэрэй дарха эрхилхэ, үхэр худалдаха, дүн абаха, лусуудта үргэл үргэхэ, балин гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье абаһанаа бусааха, газар малтаха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, бэри буулгаха, гэрһээ эд гаргаха, шуһа ханаха мэтые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абал, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

МВД-һээ мэдээсэнэ

**МАЛГАЙ БУЛЯАЛГА
ОЛОШОРОО**

Үнгэрэгшэ долоон хоног соо гэмтэ ябадалһаа болон хохидоһон 440 хүн БСМП-дэ ерөөн байна. Тэдэнэй харгын аюудга гэмтэһэн, 20-ниинь хутагаар хаджуулһан буудуулһан, 15-ниинь эдеэнһээ санхатаһан (отравлени)

Республика дотор үнгэрэгшэ долоон хоног соо бүхыдэ 445 гэмтэ ябадал тохёолдоо. Эдэнэй 275 ушарта гэмтэд элдэ Энэнь 61,8 процент болоно.

Сэлэнгын аймагай Нур-Түхэм һууринда түрингөө үе хүбүүн нотагайнгаа 3 хүниие буудаад, тэрбедэжэ Мүнөө бэдэрэлгэ хэгдэнэ.

Республикын элдэб аймагуудта хотгуутаар үбгээе гү, архи ууһан хүнөө, сугажуудаг нүхэрөө алаһан Зэхэнэр

Урдахи долоон хоногто орходоо зониие хүндөөр гэмтээ хоёр дахин олошороо. 89,3 процент ушарта гэмтэд элдэ

Урда пнтийцын үдэшэ үзэгдөөгүй гэмтэ ябадалнууд Түрүүн ямаршые шалтагаангүйгөөр шабаар буудуулаа хүлөө отолууһан басаган БСМП-дэ оруулагдаба. Удаан баригдаа гэнэн мэдээсэл Октябрьска ОВД хээ. Хэд үнгэрһэн хойно баһа ямаршые шалтагаангүйгөөр нюр

буудууһан хүбүүн БСМП-дэ оробо. Мүрдэлгэ хэгдэнэ.

Хүйтэнэй буухада, малгай булаха ябадал олошорбо. Нэ энэ үеынхийһөө, мүнөө жээдэ малгай буляалга 1,5 дахин Иимэ гэмтэ ябадал олонхинь үдэшэлэн үүдхэгдэнэ. Бүхы нара соо 22 хүнэй малгай буляагдаһан байгаа һаа, нояб 19 үдэр соо аяар 74 хүн иимэ гэмтэ ябадалтай ушарба. һү үхибүүд, эхэнэрнүүд энэ талаар ехээр хохидодог байна. эдэниие һэримжэтэй ябахыень үшөө дахин һануулаа.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР

ЛУР ХАРБАЛГА. һүүлэй жэлнүүдтэ Россин Федераци Америкын Холбоото Штадуудай спортсменүүдэй хо харилсаан улам үргэнөөр хүгжөөгдөжэ байна. Хоёр спортсменүүд элдэб зүйлнүүдээр харилсаа тогтоожо, хан мүрысөөнүүдые үнгэрэгдэг, хамтын һуралсал һорил болонхой. Россин болон Холбоото Штадуудай һур х федерацинуудай шийдхэбээр манай ороной суглуу командын гешүүд мүнөө США ошожо, номо годли бүтээд фирмын завдто гурбан нара соо хүдэлхэ зуураа, һорилто гараха байна. Улаан-Үдын гарнизонной -сэрэгэй алба уласхоорондын классай спортын мастер Валерий Лысенк суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, тиишэ Тэндэ һурша номо дархалагын технологи шудалжа гадна, США-гай бэлигтэй бэрхэ харбагшадтай хамта һори мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ байна.

АРМРЕСТАЛИНГ. Спортын энэ зүйлөөр гэхэ гү, али гандааһа шүрбэһэ туршалгаар Сибирь болон Алас-Дун зонин кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн һаяхан Кр хотодо болобо. Шэтын, Улаан-Үдын, Красноярскын, А Новосибирскын, Тюмениин 70 гаран шандааһа шангатаһ байгаа. Манай республикын түлөөлэгшэ Александр Дули килограммай шэгнүүртэн соһоо онсо шалгаржа, зонин хүртөө. Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг Юлия Пахомова 55 килограммай шэгнүүртэ мүрысэдэгшые һаа, эхэнэрнүүд соһоо абарга че нэрэ зэргэдэ хүртэһэниинь онсолон тэмдэглэлтэй. республикын түлөөлэгшэ январь һарын эхээр мүн лэ Кр хотодо үнгэрэгдэхэ абарга хүсэтэниие элирүүлхэ уласк нэгэдэхи мүрысөөндэ хабаадаха уряал абаба.

БАРИДААН. Дүрш буляалдалгын барилдаагаар уласк ехэ мүрысөөн һаяхан Турциин Анкара хотодо дүүрбэ Федерациин суглуулагдамал командын бүридэлдэ ору энэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, яһала ехэ амжалта туйлаһ Жэшээнэ, Буряадай гүрэнэй университедэй оюутан, мастер Баатар Нимаев хоёрдохи, Зүүн Сибириин техно университедэй оюутан, спортын мастер Олег Боло медалар шагнагдаа.

Б-М.ЖИ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правитель

Редакторай орлогшо С. Д. РИНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖЦГЖИТОВ Б-М Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ШИНТАЕВ В. П. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц.Б. (редактор), САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4327. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

Буряад Республикын республиканск типографида газетэ хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрихэдэ абтаһай. Заказ №236.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, та нийтын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальнo-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай - (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76; корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.